

Harjoitusavustajan teoriapaketti suojeluharjoitusten aloittamiseen

Juha-Pekka Huttunen

1/21

Tiivistelmä

Tekijä(t) Juha-Pekka Huttunen	Tutkinto Poliisi (AMK)
Julkaisun nimi Harjoitusavustajan teoriapaketti suojeluharjoitusten aloittamiseen	Julkisuusaste Julkinen
Ohjaaja Anu Haikansalo	Opinnäytetyön muoto Toiminnallinen opinnäytetyö
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön aiheena on poliisikoiratoimintaan liittyvä harjoitusavustajakoulutus ja siihen liittyvä koulutuspaketti poliisin harjoitusavustajien kurssille. Työssä käsitellään keskeisimmät termistöt, teorit ja käsitteet, joita suojelukoulutuksessa tarvitaan. Työ sisältää produktin, jossa teoriaa esitetään myös käytännön harjoituksissa videoituna.</p> <p>Työn alussa esitellään poliisikoiratoimintaa sekä harjoitusavustajakoulutusta poliisissa. Teoriaosiossa työssä käsitellään koiran kehityskaudet ja niiden merkitys suojelukoulutukseen, viettiteoriaan pohjautuvan koulutuksen keskeisimmät käsitteet. Viettiteoriaan pohjautuvan koulutusteorian yhteydessä työssä käsitellään koiran aggression ja saalistamisen käsitteet, sekä niiden hyödyntäminen suojelukoulutuksessa. Teoriaosuudessa käsitellään myös koiran oppimisen mekanismeja, erilaiset koiratyypit sekä koiran suojeluharjoituksen vaiheet.</p>	
Sivumäärä 38 + 50 liitesivua	Tarkastuskuukausi ja -vuosi
Avainsanat Harjoitusavustaja, poliisikoiratoiminta, poliisikoria	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
2 TYÖN TAVOITTEET, TARKOITUS JA TOTEUTUS	4
2.1 Työn tavoitteet ja tarkoitus.....	4
2.2 Työn taustaa ja idean syntyä.....	4
3 POLIISIKOIRATOIMINTA JA HARJOITUSAVUSTAJAKOULUTUS SUOMESSA	5
3.1 Poliisikoiratoiminta Suomessa.....	5
3.2 Harjoitusavustajakoulutus poliisissa.....	6
4 KOIRAN KEHITYSKAUDET	7
5 VIETTITEORIAAN POHJAUTUVA TERMISTÖ JA KÄSITTEET	10
5.1 Eri vietit.....	10
5.2 Viettiteoriaan pohjautuvia keskeisiä termejä harjoitusavustajalle.....	10
5.3 Viettilaatikko.....	12
6 AGGRESSIO JA SEN KÄYTTÄMINEN SUOJELUKOULUTUKSESSA	13
6.1 Aggressio käyttäytymistieteiden näkökulmasta.....	13
6.2 Aggressio viettiteorian, muiden tieteellisten näkökulmien ja omien kokemusten näkökulmasta.....	13
6.3 Koiran tunteiden ja ikäkausien vaikutus aggressioon suojelukoulutuksessa.....	14
6.4 Vietin edistäminen reaktiivisen aggression eli puolustusaggression osalta suojelukoulutuksessa.....	16
7 SAALISVIETTIT / SAALISTAMINEN	17
8 KOIRAN TIETOISUUS JA SEN MERKITYS SUOJELUKOULUTUKSESSA	19
9 OPPIMINEN	20
9.1 Oppimisen muodot.....	20
9.2 Tottuminen ja herkistyminen.....	20
9.3 Klassinen ehdollistuminen.....	21
9.4 Instrumentaalinen/operantti ehdollistaminen.....	23
9.5 Oppimisen merkitys suojelukoulutuksessa.....	24
10 KOIRAN KYKY AISTIA KIPUA JA SEN MERKITYS SUOJELUKOULUTUKSESSA	28
11 KOIRATYYPIT	29
11.1 Saalispainotteinen koira.....	29
11.2 Aggressiopainotteinen koira.....	29
11.3 Kaksiviettinen koira.....	30
12 SUOJELUHARJOITUKSEN VAIHEET	31
13 PRODUKTI	32
13.1 Aiheen valinta ja rajaus.....	32
13.2 Tiedon hankinta ja tuotteen teko.....	32

13.3 Produktin sisältö	33
14 POHDINTA.....	35
LÄHTEET	37

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aiheena on poliisikoiratoimintaan liittyvä harjoitusavustajakoulutus ja siihen liittyvä koulutuspaketti Poliisikoiralaitokselle. Työhön sisältyy viettiteoriaan pohjautuvan koulutuksen käsitteitä ja niiden vertaamista käyttäytymismalleihin ja tieteellisesti tutkittuihin käsityksiin koirankoulutuksesta. Työssä käsitellään koiran oppimista, opettamista sekä koiran kehityskausia. Työ on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka lopputuloksena tulee olemaan koulutuspaketti harjoitusavustajille. Koulutuspaketissa on tarkoitus käsitellä poliisikoirien suojelukoulutukseen liittyvät keskeisimmät asiat sekä havainnollistaa nämä asiat videoiden avulla. Työssä käytetään viettiteoriaan pohjautuvan koulutuksen käsitteitä niin kuin niitä nykyään käytetään koirankoulutuksessa Saksanpaimenkoiraliiton ja Palveluskoiraliiton puolella. Edellä mainitut järjestävät tällä hetkellä Suomessa tapahtuvan maalimieskoulutuksen koiraurheilupuolelle. Työssä myös verrataan viettiteoriaan pohjautuvaa koulutusta nykytutkimuksen mukaiseen käsitykseen koiran koulutuksesta, koska ne poikkeavat joiltain osin toisistaan.

Työn on tarkoitus toimia tukevana työnä Riku Ahosen opinnäytetyölle Maalimiesoppilaan teoriapaketti. Työ on julkaistu Poliisiammattikorkeakoulussa vuonna 2017. Kuten Ahonen kirjoittaa, on viettiteoria ja siihen pohjautuva koulutus ristiriidassa tutkitun tiedon kanssa, mutta toisaalta se on yleisesti käytössä koirien suojelukoulutuksessa. Tämän vuoksi tässäkin työssä käytetään myös viettiteoriaan pohjautuvan koulutuksen termejä. Teorian tarkoitus on kuitenkin olla käytännön työtä tukevaa ja koska viettiteoriaan pohjautuva termistö on yleisesti käytössä koirankoulutuspiireissä, on se syytä pitää mukana myös tässä työssä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että se olisi ainoa termistö ja teoria, jota harjoitusavustaja tarvitsee kouluttaessaan koiria voimankäyttövälineiksi.

Aihe päättötyöhön tuli ollessani määräaikaisena kouluttajana Poliisiammattikorkeakoulun Poliisikoiralaitoksella. Toimin siellä suojelukouluttajana ja omalta osaltani vastasin myös harjoitusavustajien peruskurssista. Olen itse käynyt sekä Poliisikoiralaitoksen järjestämät harjoitusavustajan perus- ja jatkokurssin sekä Saksanpaimenkoiraliiton maalimieskoulutuksen. Poliisikoiralaitoksen harjoitusavustajan peruskurssille tulijat poikkeavat esimerkiksi Saksanpaimenkoiraliiton maalimieskoulutukseen tulijoista siinä, ettei heillä välttämättä ole aikaisempaa kokemusta harjoitusavustaja- tai maalimestoiminnasta muuta kuin koiranohjaajan roolissa. Heillä ei välttämättä ole myöskään kouluttavaa kokeneempaa maalimestä tukemassa koulutusta. Tämän vuoksi koin tärkeänä sen, että koulutukseen tulijalla olisi peruspaketti, josta saa apua, kun aloittelee harjoitusavustajatoimintaa. Kuten edellä kirjoitin, on työ jatkoa Riku Ahosen opinnäytetyölle. Työssä käydään läpi koiran kehityskausia ja viettiteoriaa. Koiran oppimista ja opettamista käyn läpi harjoitusavustajan/maalimiehen näkökulmasta. Koiran hallinnan ja tottelevaisuuden koulutus rajataan pois työstä.

2 TYÖN TAVOITTEET, TARKOITUS JA TOTEUTUS

2.1 Työn tavoitteet ja tarkoitus

Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa käytännön koulutusta tukeva paketti harjoitusavustajan peruskurssille. Tarkoitus on teorian ja produktissa olevien käytännön harjoitusten avulla kuvata keskeisimmät asiat, joilla harjoitusavustaja saa alkuun koulutuksensa. Työ on tarkoitettu pelkistettynä siten, että siinä kuvataan ne keskeisimmät asiat, jotka vaikuttavat eniten koiran suojelukoulutukseen. Tarkoitus on myös verrata eri koirankoulutusteorioita. Tämä siksi, että siinä missä muutkin tieteenalat, myös eläinten kokemusmaailmaan liittyvä tutkimus jatkuu ja kehittyy edelleen. (Telkänranta 2015, 10.)

Produktissa on tarkoitus käsitellä niitä koiran suojelukoulutukseen liittyviä asioita, jotka ovat olennaisia, kun koulutetaan koirasta voimankäyttövälinettä poliisille. Näiden asioiden käsittelyyn käytetään teoriaosuudessa läpikäytyjä asioita osin viettiteoriaan pohjautuvan koulutuksen, etologian ja käyttäytymistieteiden pohjalta. Etologian ja käyttäytymistieteiden avulla on tarkoitus kuvata koiran kehityskausia sekä koirien oppimista hieman tarkemmin kuin se on viettiteorian puolella kuvattu. Työssä ei käsitellä ohjaajan ohjaamista sekä ohjaajan roolia suojelukoulutuksessa. Tämä johtuu siitä, että työn laajuus ei mahdollista tämän asian käsittelemistä. Ohjaajan rooli ja koiran hallinta suojelukoulutuksessa on todella tärkeää ja toivottavasti joku toinen jatkaa aiheen työstämistä tämän asia saralta.

Tarkoitus kuitenkin on kuitenkin tehdä produktista riittävän pelkistetty ja helposti ymmärrettävä koulutuspaketti, jolla pääsee alkuun harjoitusavustajatoiminnassa. Suojelukoulutus on aiheena niin laaja, että kaikkia sen variaatioita on käytännössä mahdotonta mahduttaa tämän kaltaiseen työhön ja sen tuotokseen.

Tavoitteena on selvittää:

1. Mitkä ovat olennaisimmat asiat koiraa koulutettaessa voimankäyttövälineeksi?
2. Mitkä teoriat tukevat näitä olennaisimpia asioita?
3. Mitkä ovat yleisesti käytettyjä käsitteitä koirankoulutuksessa ja varsinkin suojelukoulutuksessa?

2.2 Työn taustaa ja idean syntyä

Kouluttajana ollessani huomasin, että Poliisikoiralaitoksella ei ainakaan sinä aikana ollut käytössä sellaista koulutuspakettia, joka olisi riittävän selkeästi käytännön esimerkein kuvannut keskeisimmät teoriakäsitykset koiran suojelukoulutuksesta. Erilaisia oppaita ja joitakin luentorunkoja on kyllä jonkun verran saatavilla, mutta suurin osa niistä on suunnattu ensisijaisesti koiraurheilupuolelle. Tällä en tarkoita sitä, etteikö niistä olisi hyötyä myös poliisikoiratoiminnassa,

mutta johtuen aloittavien harjoitusavustajien erilaisista lähtökohdista verrattuna koiraurheilupuoleen on tarpeellista, että poliisilla olisi myös oma koulutusopas tähän aiheeseen. Poliisikoiratoiminnassa ei kuitenkaan haeta pisteitä, kuten koiraurheilupuolella ja koiran koulutus on näin ollen monesti paljon pelkistetympää. Kuitenkin pidän tärkeänä sitä, että poliisikoiratoiminnalla on hyvät suhteet koiraurheilulajien harrastajiin, koska sielläkin koulutus kehittyy koko ajan ja sieltä on siten saatavilla uusia asioita myös poliisikoiratoimintaan.

Tarkoitus on oman kokemuksen, toisten kokeneiden harjoitusavustajien ja siviilipuolen maalimpiesten kanssa käytyjen kokemusten vaihtojen kautta käydä läpi olennaisimpia asioita suojelukoulutuksesta poliisikoiratoimintaan liittyen. Näitä tietoja on tarkoitus peilata teoriaan.

Keskustelin poliisikoiralaitoksen kouluttajien Mika Kähkösen ja Mika Svettlofin kanssa aiheen tarpeellisuudesta. Svettloff on aikaisemmin työskennellyt Poliisikoiralaitoksen suojelukouluttajana ja Mika Kähkönen työskentelee tällä hetkellä Poliisikoiralaitoksen voimankäyttökouluttajana.

Pyysin molemmilta kouluttajilta kommentteja tämän työn aiheesta ja sen tarpeellisuudesta. Svettloff on toiminut poliisikoiralaitoksen harjoitusavustajana vuoden 2019 loppuun ja vastannut myös harjoitusavustajien perus- ja jatkokursseista. Svettloffin mukaan harjoitusavustakoulutuksen teoreettinen ja kirjallinen tieto on pääosin Saksanpaimenkoiraliiton julkaisuja. Svettlofin mukaan tarve Poliisikoiralaitoksen omalle materiaalille on konkreettinen. Materiaalin tulisi olla sellainen, että sen voisi lukea jo ennen varsinaisia opintoja Poliisikoiralaitoksella. Tämä siksi, että koulutukseen tulijoilla olisi yleiskuva koulutuksen aiheesta.

Kähkönen vastasi siten, että opinnäytetyölle selkeä tilaus. Kähkösen tiedossa ei ole ajan tasalla olevaa tähän aihealueeseen liittyvää materiaalia. Kähkösen mukaan tämän päivän vaatimukset ovat niin koiramateriaalin, koiranohjaamateriaalin kuin harjoitusavustajien suhteen suhteellisen korkeita. Kähkönen nosti keskustelussa esiin sen, että yhteiskunnan kehittyessä tulee myös virkakoiratoimintaa pystyä kehittämään. Tämä vaatii entistä parempia valmiuksia myös harjoitusavustajakoulutukseen. Kähkönen pitää laadukasta teoriaa tärkeänä koiraan liittyvien ominaisuuksien analysoinnissa ja niiden ominaisuuksien hyödyntämisessä itse koulutuksessa.

Sekä Svettlofin että Kähkösen haastattelu vahvisti käsitystäni tämän kaltaisen työn tarpeellisuudesta harjoitusavustajakoulutukseen.

3 POLIISIKOIRATOIMINTA JA HARJOITUSAVUSTAJAKOULUTUS SUOMESSA

3.1 Poliisikoiratoiminta Suomessa

Suomessa poliisilla on noin 260 poliisikoiraa, jotka ovat 240 poliisikoiranohjaajan ohjauksessa ja hallussa. Poliisikoiralaitos omistaa poliisikoirat. Koiria on sekä partiokoiria että erikoiskoiria. Suurin osa koirista on saksanpaimenkoiria ja belgianpaimenkoira malinoiseja. Erikoiskoiriksi koulutetaan

myös metsästysrotuisia koiria. Poliisin partiokoirat ovat monikäyttökoiria. Koirat saavat koulutuksen hallittavuuteen, voimankäyttöön, esine- ja rikospaikka etsintään, jäljestykseen ja henkilöetsintään. Lisäksi niille opetetaan jokin erikoiskoulutusalue. Erikoiskoulutusalueita ovat huumausaineiden, räjähdysaineiden, palavien nesteiden tai ruumiiden etsintä. Poliisikoiranohjaajat ovat poliisin peruskoulutuksen suorittaneita poliiseja. Poliisilaitokset valitsevat koiranohjaajakoulutukseen lähetettävät poliisit. Koiranohjaajan koulutus suoritetaan kahden ja puolen vuoden aikana. Koulutuksesta vastaa poliisikoiralaitos, joka sijaitsee Hämeenlinnassa. Koulutuksessa on sekä lähiopintoja että etäopintoja (Poliisiammattikorkeakoulu, luettu 14.7.2020).

3.2 Harjoitusavustajakoulutus poliisissa

Harjoitusavustajakoulutuksesta vastaa Poliisikoiralaitos. Harjoitusavustajat ovat koiraryhmän koulutusyhdyshenkilöitä, jotka kouluttavat ja toimivat asiantuntijoina poliisikoiran voimankäyttökoulutukseen liittyvissä asioissa. Harjoitusavustajat avustavat kaikissa poliisikoiran kouluttamiseen liittyvissä tehtävissä.

Harjoitusavustajaksi hakeudutaan omasta halusta ja aktiivisuudesta. Koulutukseen valittavilla ei ole erillistä pääsykoetta tai pääsyvaatimusta.

Harjoitusavustajakoulutus kestää noin yhden vuoden ja se järjestetään joka toinen vuosi tai tarpeen mukaan Poliisikoiralaitoksella. Koulutukseen sisältyy sekä lähi- että etäopintoja. Lähiopintoja on kuusi kappaletta, yhteensä 26 päivää. Harjoitusavustajat kouluttavat ryhmän poliisikoirille voimankäytössä vaadittavat asiat. Tähän kuuluu suojelun ja hallinnan kouluttaminen koiralle. Lisäksi harjoitusavustajan tulisi osata opastaa koiranohjaajaa hänen koiransa kouluttamisessa. Harjoitusavustaja avustaa poliisikoiranohjaajia myös muiden poliisikoirille kuuluvien lajien kouluttamisessa.

4 KOIRAN KEHITYSKAUDET

Koiran kehityskaudet ovat olennainen osa suojelukoulutusta. Pulliainen kirjoittaa kirjassa Koiran käyttäytyminen koiran ja suden kehityskausista. Havaintojen mukaan niin susi kuin koira ovat sosiaalisia eläimiä. Näiden yhteisöillä on tietty rakenne, pelisäännöt ja elekieli. Koira tai susi kehittyy tällaiseen elämään. Tutkimus on paljastanut suden- ja koirapentujen kehityksessä samanlaisia luonnollisia kausia. Näitä kausia luonnehtivat tietyt kehitystapahtumat. Kaikilla näillä kausilla on oma tärkeä merkitys siinä kehityksessä, jonka toisessa päässä on yhteiskuntakelpoinen koira (Pulliainen 2008, 78).

Käsittelen näitä kausia työssäni, koska kehityskausien ymmärtäminen on olennainen osa koiran kouluttamista voimankäyttötehtäviin. Tämä esimerkiksi siksi, että harjoitusavustajan tulee ymmärtää koiran henkinen kypsyys sitä harjoitettaessa suojeluun.

Sokea, neontaalinen kausi on 0-14 vuorokauden iässä. Kausi ei luonnollisesti hyödynnettävissä koulutuksessa. Varsinkaan kun pennut aivokuori ei vielä toimi vaan pentu on refleksiäin (Pulliainen 2008,78).

Siirtymäkausi kestää 15-21 vuorokautta. Tämän kauden aikana pentu siirtyy ryömivästä oliosta käveleväksi pikku koiraksi. Tämän kauden aikana myös oppimiskeskuksessa alkaa niin ikään olla toimintakykyä kuitenkin niin, että lopullinen toimintakyky kehittyy seuraavalla kehityskaudella. Tämäkään kehityskausi ei luonnollisesti ole hyödynnettävissä koulutuksessa (Pulliainen 2008,81).

Sosiaalistumisen kausi. 4.-7.viikko Tämä kausi on koiran koko elämän ratkaisevin kausi. Tänä kautena pentu muodostaa primaariset sosiaaliset suhteensa ja leimautuu elinympäristöönsä. Tätä kautta on kutsuttu myös leimautumiskaudeksi. Tällä kaudella tapahtuva sosiaalistuminen on palautumatonta oppimista, joka ei unohdu (Pulliainen 2008, 81).

Johtuen koirien luovutusikästä, joka on 7 viikkoa, ei tämäkään kausi ole kouluttamisen kannalta käytettävissä kuin koiran ohjaajalla, joka saa koiran 7-viikkoisena.

Vieroitus- ja oppimiskausi. 8.-12 viikkoa. Koiranpennun aivokuori on oppimiskeskuksena saavuttanut toimintakykynsä merkittävimmän toimintakyvyn 5-6 viikon iässä. Kuitenkin pennun on edelleen helppo oppia viikkojen 8-12 aikana. Tämä on koiran omistajana hyvä pitää mielessä, koska tällöin koira oppii vielä loppuelämänsä kannalta tärkeitä asioita elinympäristöstään ja kuinka siinä tulee käyttäytyä (Pulliainen 2008, 85).

Tuire Kaimion kirjassa Pennun kasvatus on tämä aikakausi nimetty myöhäiseksi leimautumisvaiheeksi. Tämän kauden aikana aina kolmeen kuukauteen asti pentu tottuu vaivatta paikkoihin, ääniin ja tilanteisiin. Pentu kehittyy myös voimakkaasti saamiensa virikkeiden suuntaan (Kaimio 2002,58).

Koulutuksen kannalta mielenkiintoinen tutkimuksen on tehnyt D.G.Freeman. Pulliainen kirjoittaa kirjassaan kokeesta, jossa erirotuisten koirien pennuille tehtiin edellä mainitun kehityskauden aikana kolmea erityyppistä kasvatuskokeilua. Kokeessa a) pennut kokivat kasvaessaan kiintymystä ja vapautta, mutta ohjaaja ei vaatinut niiltä kuria. Näistä pennuista tuli liian toimeliaita ja tottelemattomia koiria. Kokeessa b) Pennut kasvoivat kurissa, mutta ilman kiintymystä. Näistä tuli arkoja ja tottelemattomia koiria. Kokeessa c) pennut kasvoivat oloissa, jossa kuri ei ylittänyt kiintymyksen määrää. Näistä tuli toimeliaita ja tottelevaisia koiria. (Pulliainen 2008,87). Tämä on varmasti syytä ottaa huomioon, kun alkaa omassa poliisilaitoksessaan ohjaamaan uutta poliisikoiran ohjaajaa. Toisin sanottuna on äärimmäisen tärkeää, että tulevaa poliisikoiraa pidetään kuten Freemanin kokeessa c. tehtiin. On myös syytä tiedostaa Kaimion esittämät seikat esimerkiksi paikkoihin totumisesta. Nostan tämän seikan esille, koska harjoitusavustajat ovat niitä henkilöitä, joiden tulisi kouluttaa ylipäätään ohjaajia kouluttamaan koiriaan omassa poliisilaitoksissaan.

Nuoruuskausi on koiralla 13-viikon iän ja sukukypsyyden välisenä aikana. Vaikkakin koirat kehittyvät sukukypsiksi fyysisesti huomattavasti aikaisemmin kuin sudet johtuen muun muassa hyvästä ravitsemustilasta ei se tarkoita, että ne olisivat henkisesti yhtä nopeasti kypsempiä kuin sudetkaan. Esimerkkinä Pulliainen kirjoittaa kirjassa Koirankäyttäytyminen reviiripuolustamisen ja sosiaalidominanssin, jotka kehittyvät hitaammin kuin fyysinen sukukypsyys. Nämä kehittyvät vasta sukukypsyyden jälkeen 12-18 kuukauden iässä. Ja joillakin koirilla vasta kahden vuoden iässä. Toisin sanoen koirilla sukupuoli ja emotionaalinen kehittyminen tapahtuvat eri tahdissa. Pulliainen peilaa tämän tiedon M.W.Foxin tutkimuksiin (Pulliainen 2008, 86 ja 90).

Sosiaalidominanssi on terminä koirankoulutuspiireissä hieman vieras ja olen yrittänyt etsiä tietoa, mitä se tarkoittaa. Suoraa vastausta tähän en ole saanut. Viettiteoriaan pohjautuvan termistön puolella tämä voisi olla lähellä aktiivista aggressiota. Tämä ei siis tarkoita välttämättä sitä, että koira käyttäytyy koko ajan aggressiivisesti normaalissa arjessa, vaan tietynlaisesta henkisestä vahvuudesta/valmiudesta.

Kaimio nimeää nuoruuskauden koiran lapsuusiäksi ja sen aikaväli on 3-6 kuukautta. Tämä on aikaa, jolloin otollinen aika luoda perusta koiran myöhemmin tarvittaville taidoille. Tänä kautena pentu tarkkailee laumansa ihmisten välisiä suhteita, tekee niistä omia päätelmiään ja pyrkii hahmottamaan oman paikkansa perheessä, eli sen laumassa (Kaimio 2002, 150).

Pulliaisen kirjassa ei mainita enempää kehityskausia, mutta edellä mainitut ovat oleellimmat koiran koulutuksessa voimankäyttötehtäviin ja niin myös muihinkin tehtäviin. Tämä työ kuitenkin keskittyy niihin seikkoihin, jotka vaikuttavat oleellisesti koiran koulutukseen voimankäytössä.

Kaimion kirjassa on vielä mainittu ikäkautena murrosikä. Tämä ikäkausi on sukupuolesta riippuen 7-10 kuukauden iässä. Huomioitavaa tässä kaudessa on esimerkiksi se, että koira saattaa

yllättäen pelätä mitä ihmeellisempiä asioita. Varmaan suurin osa on kuullut puhuttavan ”mörköiästä”. Tämä on kuitenkin aivan normaalia koiran kehitystä (Kaimio 2002, 218). Tämä ikäkausi on syytä tiedostaa, kun koiraa harjoitetaan. Esimerkiksi juurikin tuo asioiden pelkääminen on seikka, joka saattaa vaikuttaa koiran suojelukoulutukseen hyvinkin voimakkaasti. Palaan tähän asiaan myöhemmin, kun käsittelen koiran aggressiota tarkemmin.

Koirilla nuorina aikuisina vahvistuu vartiointi ja reviiripuolustus. Tämä saattaa ilmetä muun muassa aggressiivisena käyttäytymisenä kahden aikaisemmin tutun uroskoiran välillä (Saksanseisoja-lehti 2/2020, 37. luettu 29.5.2020).

Tämäkin siis puoltaa samaa koiran henkisestä kehitymisestä kuin Pulliaisen kirjoittama koiran sosiaalidominanssin kehitys, joka oli 12-18 kuukauden iässä, joskus jopa vasta kaksivuotiaana.

Nyt siis ollaan jo sellaisilla kehityskausilla, joilla on todella merkitystä koulutuksessa ja varsinkin suojelukoulutuksessa. Maalimiehenä tai harjoitusavustajana on syytä muistaa tämä henkinen kehittyminen, ennen kuin alkaa koira suojeluun kouluttamaan ja varsinkin kun koulutetaan koiran aggressiokäyttäytymistä tai olkoon sitten terminä sosiaalidominanssi.

5 VIETTITEORIAAN POHJAUTUVA TERMISTÖ JA KÄSITTEET

Käyn viettiteorian pohjautuvia käsitteitä läpi, koska ne ovat yleisesti koirankoulutuksessa käytettäviä termejä. Viettikäyttäytyminen voidaan määritellä siten, että koira toimii sen mukaan, vaikka sillä ei olisi etukäteiskokemusta vastaavasta tilanteesta toimimisesta. Viettikäyttäytymistä ei voida tehdä koiraan lisää, mutta sitä voidaan joko vahvistaa tai tukahduttaa koulutuksessa. (SPL maalimiesteoria 2019, 9. luettu 19.7.2020).

Viettiteoriaan pohjautuva termistö on yleisesti käytössä koirankoulutuksessa sekä Suomessa että muualla maailmassa. Tämän vuoksi myös tämän terminologian ja käytäntöjen ymmärtäminen on tärkeää. Poliisi ei kuitenkaan pärjää pelkästään omien koulutuksiansa varassa, vaan on paljon antoisempaa, mikäli yhteistyötä koirankoulutusasioissa on niin toisten viranomaisten kuin harrastekoiratoiminnan suuntaan. Tämän vuoksi on tärkeää ymmärtää myös tätä terminologiaa, jotta ihmiset puhuvat samaa kieltä koiran koulutuksesta.

5.1 Eri vietit

Vietit jaetaan viettiteoriaan pohjautuvan koulutuksen mukaan viiteen pääryhmään. Näitä ovat nälkä, rakkaus, lauma, pako ja aggressio. Vietit perustuvat luonnossa ilmeneviin asioihin. Viettiteoriaan pohjautuvan koulutuksen mukaan näiden viettien tulee olla kunnossa, jotta lajin yksilö voi luonnossa selvitä hengissä. (SPL maalimiesteoria 2019, 9 luettu 19.7.2020). Vietit on sijoitettu SPL:n maalimiesteoriassa niin sanottuun viettilaatikkoon. Laatikkoon on myös listattu kunkin vietin edut ja haitat.

5.2 Viettiteoriaan pohjautuvia keskeisiä termejä harjoitusavustajalle

Viettikäyttäytyminen jakautuu viettiteoriaan pohjautuvan koulutuksen mukaan neljään osaan. Näitä ovat: viettivire, viettiärsyke, viettikäyttäytyminen ja viettipäämäärä (SPL maalimiesteoria 2019, 9 luettu 19.7.2020).

Viettivire tarkoittaa koirassa olevaa valmiustilaa käyttää perimän mukaisia viettejä (SPL maalimiesteoria 2019, 9 luettu 19.7.2020). Esimerkiksi saalisvietti on toimintakaaviossa alistettu ravinnon hankinnalle ja tällöin viettivireenä ravinnon hankinnalle toimii nälkä.

Viettiärsykkeellä tarkoitetaan ulkopuolista tekijää tai toimintaa, johon koira reagoi ja joka saa koiran valmistautumaan toimintaan. Esimerkiksi saalisvietin viettiärsykkeenä toimii liike ja puolustusvietin eli reaktiivisen aggression viettiärsykkeenä toimii uhka ja/tai kuormitus (SPL maalimiesteoria 2019, 9-12 luettu 19.7.2020)

Viettikäyttäytymisellä tarkoitetaan sitä, että sekä viettivire ja viettiärsyke ovat yhteensä riittävän suuria ja vaikuttavat yhtä aikaa koiraan. Tämä saa aikaiseksi koirassa perimän mukaisen

viettikäyttäytymisen (SPL maalimiesteoria, 9 luettu 19.7.2020). Esimerkiksi saalisvietin mukaista viettikäyttäytymistä on saaliin ajaminen ja saaliiseen kiinnikäyminen (Raiser 1984, 9).

Viettipäärämällä tarkoitetaan sitä, että koira saavuttaa viettikäyttäytymisen mukaisen sille edullisen lopputuloksen. Esimerkiksi saalisvietissä viettipäämäärä on saaliin kiinnisaaminen ja puolustusvietin osalta päämääränä on rauha/uhan poistuminen (SPL maalimiesteoria 2019, 9-12 luettu 19.7.2020).

Patoamisella tarkoitetaan toimintaa, jossa koiran sisäinen viettivire nousee, mutta jossa koira ei pääse käyttämään viettivirettään varsinaiseen viettikäyttäytymiseen (SPL maalimiesteoria 2019, 3 luettu 19.7.2020).

Turhaumalla tarkoitetaan sitä, että koiralla on viettivire ja viettiärsyke aktivoitunut, mikä aiheuttaa viettikäyttäytymisen. Koiraa ei kuitenkaan päästetä viettipäämäärään (SPL maalimiesteoria, 4 luettu 19.7.2020). Saalisturhauman osalta kysymyksessä on se, että koiraa estetään pääsemästä puremaan, jolloin se turhautuu, ja tämä taas aiheuttaa aggression. Inhimillisesti ajateltuna se on kiukkua ja ärtymystä siitä, ettei koira saa sitä mitä haluaisi eniten. Edellä mainittu on siis tarkoituksen hakuista turhaumaa. Myös toisenlaista turhaumaa on olemassa, joka ei liity saalisvietin turhautumiseen. Tällainen turhauma voi syntyä esimerkiksi siitä, jos koira joutuu tilanteeseen, johon sillä ei ole olemassa käyttäytymismallia tai selkeää ratkaisua (Mujunen 2009, 33).

Konfliktilla tarkoitetaan viettiristiriitaa. Tämä aiheutuu siitä, että kaksi eri viettiä esiintyy yhtä aikaa koiran päässä. Tämä voidaan ymmärtää myös siten, että koiralla on olemassa jokin ulkoinen viettiärsyke ja sisäinen viettivire, mutta se ei pääse viettikäyttäytymiseen, koska sen estää toinen yhtä voimakas vietti (SPL maalimiesteoria 2019, 4 luettu 19.7.2020). Myös edellisessä kappaleessa mainittu turhauman muoto, joka johtui siitä, ettei koiralla ollut käyttäytymismallia tai selkeää ratkaisua, voi aiheuttaa konfliktin (Mujunen 2009, 33). Konfliktin hyötynä on se, että se nostaa koiran viettivirettä ja lisää aggressiivisuutta. Huonona puolena voidaan pitää sitä, että se rasittaa koiran hermorakennetta (SPL maalimiesteoria, 4 luettu 19.7.2020).

5.3 Viettilaatikko

Vaikka oheisessa viettilaatikossa (kuva 1) on paljon sellaista, mikä ei edusta nykypäivän tutkittua tietoa koiran koulutuksesta, on se hyvä työkalu ymmärtää viettiteoriaan pohjautuvan koulutuksen termejä.

Vietti	Saalisvietti	Laumavietti	Väistäminen		Aggressio	
			Aktiivinen	Passiivinen	Aktiivinen	Reaktiivinen
<u>Viettärsyke</u>	Liike	Laumanjohtajan epäsuosioon joutuminen	Uhka/ Kuormitus	Uhka/ Kuormitus	Synnyttäminen, opittu puolustusvietin vahvistamisen kautta, konfliktin tai turhauman kautta syntyneet	Uhka, Kuormitus
<u>Vietti-Käyttäytymisen</u>	Saalistaminen	Miellyttäminen	Uhan Väistäminen	Toiminnan keskeyttäminen	Aggressiivisuus	Reaktiivinen aggressiivisuus
<u>Viettäpää-määrä</u>	Saaliin kiinni-saaminen	Laumanjohtajan suosioon pääseminen	Uhan väistyminen	Uhan väistyminen	Aggressiivisuus	Uhan väistyminen
<u>Edut</u>	Oppiminen mahdollista	Aina aktivoitavissa	Aina aktivoitavissa	Aina aktivoitavissa	Aktiivinen vietti	Aina aktivoitavissa
<u>Haitat</u>	Kylläntyvä vietti	Oikea-aikainen hyväksyntä vaikeaa	Uhkana passiivisuus	Passiivisuus	Alentunut oppiminen	Sama ärsyke väistämisen kanssa

Kuva 1. Viettilaatikko (SPL maalimiesteria, 10 luettu 19.7.2020)

Lisäksi ainakin toistaiseksi kaksi Poliisiammattikorkeakoulun järjestämän harjoitusavustajan peruskurssin osajaksoista on yhdessä Saksanpaimenkoiraliiton maalimieskoulutuksen kanssa (Ahonen 2017, 6) Tämän vuoksi näidenkin termien ymmärtäminen on tärkeää. Sama viettilaatikko on myös Ahosen opinnäytetyössä, mutta halusin myös sisällyttää sen tähänkin työhön.

6 AGGRESSIO JA SEN KÄYTTÄMINEN SUOJELUKOULUTUKSESSA

6.1 Aggressio käyttäytymistieteiden näkökulmasta

Aggressiota esiintyy nisäkkäillä kolmea eri lajia. Kaikilla näillä on omat mekanisminsa eläimen aivoissa ja erilainen aivokemia. Kaikissa näissä aggression muodoissa eläin on kiihtyneessä mielentilassa. Puolustusaggressioon liittyy usein tilanne, johon liittyy pelon tunne. Silloin joko eläin tai sen läheiset ovat vaarassa. Tutkijoiden mukaan puolustusaggressioon liittyy epämiellyttävä tunne. Aggressioksi on myös jaoteltu saalistamisesta aiheutuva kiihtyminen, vaikkakin joidenkin tutkijoiden mielestä tätä ei tulisi yhdistää aggressioon ollenkaan. Kolmas muoto on eri lajien urosten väliset kamppailut. Tämä aggression muoto tunnetaan tällä hetkellä kaiken huonoiten. Joskus voi olla jo niin, että eläin kokee voittamisen niin palkitsevana, että se alkaa hakeutua tappeluihin toisten urosten kanssa (Telkänranta 2015, 189).

Viettiteoriaan pohjautuvan koulutuksen puolella aggressio on jaettu kahteen osaan. Nämä ovat aktiivinen aggressio ja reaktiivinen aggressio (Spl maalimiesteoria 2019, 12 luettu 23.7.2020). Aggressio on koiran synnynnäisessä perimässä. Sitä voidaan vahvistaa turhauman, konfliktin tai oppimiskäyttäytymisen kautta eli vahvistamalla puolustusviettiä eli reaktiivista aggressiota.

Reaktiivista aggressiota eli puolustusviettiä on viettiteoriassa käsitelty siten, että koira puolustaa itseään, kun se kohtaa uhkaa tai kuormitusta. Vahvistamalla koiran reaktiivista aggressiota saadaan koirasta itsevarma koira, joka uskaltaa haastaa maalimiestä. Puolustusvietti eli reaktiivinen aggressio on aina käytettävissä/aktivoitavissa. Aktivointina toimii koiraan suuntautuva uhka (Saksanpaimenkoiraliitto maalimieskoulutusteoria 2019, 12 luettu 29.5.2020).

6.2 Aggressio viettiteorian, muiden tieteellisten näkökulmien ja omien kokemusten näkökulmasta

Aggressio jakautuu viettiteoriaan pohjautuvan koulutuksen mukaan kahteen osaan: reaktiiviseen ja aktiiviseen aggressioon. Telkänranta (2015) luokittelee aggression perustunteeksi ja näin se on käyttäytymistieteiden mukaan. Koulutuksen kannalta olennaisinta ei mielestäni ole terminologia, vaan se, että ymmärtää, miksi koira käyttäytyy niin kuin se tekee. Aggression osalta on tärkeää ymmärtää, milloin koira tekee jotakin puolustaakseen itseään, ja milloin se ilmentää sosiaaliaggressiota eli on oppinut tietyn tunnetilan tiettyyn tilanteeseen.

Aggression syntymekanismit on määritelty Spl maalimiesteoriassa seuraavasti: oppimisen kautta vahvistamalla reaktiivista aggressiota, turhauman ja konfliktin avulla. Edellä mainitut edellyttää sitä, että koiralla on perimässä aggressiota (Spl maalimiesteoria 2019, 13 luettu 29.5.2020). Nykyisin maalimiesten koulutus tapahtuu edelleen suurelta osin viettiteorioihin pohjautuen, joten nämäkin termit ovat hyvä ymmärtää, vaikkakaan ne eivät vastaa nykytiedon mukaista termistöä ja käsitteitä.

Kun verrataan Pulliaisen (2008) näkemystä ja Saksanseisojalehdessä ollutta artikkelia (2/2020) viettiteoriaan, mielestäni molemmissa puhutaan varsin samasta asiasta. Termit ovat kyllä erilaiset, mutta perusidea koiran käyttäytymisestä on varsin samanlainen. Saksanseisojalehden artikkelissa kirjoitettiin koiran reviiri- ja puolustuskäyttäytymisestä, joka alkaa aikuisuuden saavuttamisen jälkeen, ja Pulliainen kirjoittaa sosiaalidominanssista, joka kehittyy sukukypsyden jälkeen 12-18-kuukautisena, joskus vielä tätäkin myöhemmin. Kun verrataan tätä tietoa viettiteoriaan pohjautuvaan koulutukseen ja nimenomaan reaktiivisen aggression vahvistamiseen, tulee huomioon ottaa koulutuksessa koiran ikä. Sekä Pulliainen että artikkelin kirjoittaja Rissanen mainitsevat koirien kehityskaudet. Tämä siis lienee tutkittua tietoa ja maalimiehinä tai harjoitusavustajina emme voi muuttaa koiran henkistä kehitystä nopeammaksi.

Keskustelin aiheesta muutaman maalimiehen kanssa ja olimme yhtä mieltä siitä, että liian nuorena tehdyt ja liian kuormittavat harjoitukset nimenomaan tuolta reaktiivisen aggression puolelta kuormittavat koiran hermorakennetta liikaa ja jättävät koiralle epävarmuuden tunteen mahdollisesti sen loppuksi iäksi.

Jotkin vähäiseltäkin tuntuvat asiat saattavat jäädä koiran mieleen ja se voi käyttää näitä tuntemuksia myöhemmin vastaavanlaisissa tilanteissa hyväkseen. Myös jos koiran kokema tuntemus on ollut järkyttävä tai mielialaan vaikuttava, muistaa se sen hyvin kauan jopa loppuelämän ajan (Pulliainen 2008, 97 - 98).

6.3 Koiran tunteiden ja ikäkausien vaikutus aggressioon suojelukoulutuksessa

Helena Telkänranta kirjoittaa kirjassaan Millaista on olla eläin (2015, 61) eläinten tunteista. Perustunteita nisäkkäillä eli siis koiralla aivan kuten ihmiselläkin on seitsemän kappaletta. Näitä ovat pelko, aggressio, suru ja ilo. Ilo jakaantuu vielä sateenvarjokäsitteen mukaan mielihyvään ja sen tavoitteluun, leikkisyyteen, seksuaaliseen haluun ja hoivatunteeseen. Aiemmin tiede on käyttänyt vain neljää perustunnetta, joita olivat pelko, aggressio, suru ja ilo.

Miten nämä perustunteet sitten liittyvät kehityskausiin ja aggressioon siten, kun se viettiteoriaan pohjautuvan koulutuksen puolella käsitetään ja suojelukoulutukseen? Oleellista on erottaa koiran käyttäytymisestä se, kun se esittää puhdasta pelkoa, joka sitten saatetaan käsittää suojelukoulutuksen yhteydessä aggressioksi. Kuten jo aikaisemmin kirjoitin kehityskausista kehittyy sosiaalidominanssi Pulliaisen mukaan 12 - 18-kuukautisena, Saksanseisojalehden artikkelissa kirjoitetaan koiran kehittymisestä siten, että koirilla nuorina aikuisina vahvistuu vartiointi ja reviiripuolustus.

Koiralle koulutettavista aggression käyttäytymismalleista yksi on sellainen, jossa koira puolustaa itseään hyökkäämällä ja puremalla. Tässä harjoitusmallissa koira ei saa olla 15 - 18 kuukautta

nuorempi, koska tällöin koiralta edellytetään avointa aggressiota (Raiser 1984, 53). Avointa aggressiota käsitellessä Raiser ei siis tarkoita sitä, että esimerkiksi koira puolustaa saalistaan.

Tämä Raiserin kirjoittama kirja toimii pohjateoksena viettiteoriaan pohjautuvalle koulutukselle, joten myös sillä puolella on otettu huomioon jo alun perin tietyllä tavalla koiran kehittymiskaudet ja niiden henkinen kehitys. Ei siis ole mikään uusi keksintö ottaa huomioon koirien henkinen kehitys ajatellen sitäkin, että tämä kyseinen Raiserin teos on käännetty ja painettu Helsingissä 1984.

Tämä tulisi ottaa huomioon, kun nuorta koira koulutetaan suojeluun ja sen aggressiokäyttäytymistä halutaan hyödyntää suojelukoulutuksessa. Kuten edellä kirjoitin, kehitty koiran sosiaalidominanssi, minkä ymmärrän tässä yhteydessä aggressiokäyttäytymisenä, vasta 12 kuukaudesta alkaen. Teorian mukaan ei ole mahdollista vaatia tätä nuoremmilta koirilta aktiivista aggressiokäyttäytymistä. Se, mitä koira tätä ennen ilmentää, on siis edellä kirjoitetun pohjalta pelkoa. Tuleekin tarkasti miettiä, haluammeko käyttää pelkoa tunteena, kun koulutetaan poliisikoira voimankäyttövälineeksi.

Käsittelen teoriaosuudessa myöhemmin koiran oppimista. Oppimisen osalta tässä yhteydessä on syytä tiedostaa se, että koiralla on hyvä muisti. Pulliainen kirjoittaa kirjassaan *Koiran Käyttäytyminen* (2008, 97 - 98) koiran muistista seuraavaa, mikä sopii todella hyvin juuri tähän nuoren koiran suojelukoulutukseen. Mikäli koiran kokema tuntemus on ollut järkyttävä tai mielialaan vaikuttava muistaa se sen hyvin kauan jopa loppuelämän ajan.

Korostan edelleen nuoren koiran osalta reaktiivisen aggression eli puolustusaggression käyttämisen vaarallisuutta liian nuorella koiralla. Pahimmassa tapauksessa nuori koira herkässä kehitysvaiheessa muistaa tuon liian kuormittavaksi tai pelottavaksi kokemansa asian koko loppuelämänsä ajan. Puhumattakaan tuosta Raiserin kirjoittamasta avoimesta aggressiosta, jota ei todellakaan tule vaatia liian nuorelta koiralta, koska koira ei ole henkisesti vielä valmis sen vaatimisiin toimintoihin. Ainakin maalimiehen/harjoitusavustajan on syytä tiedostaa tämä asia sekä miettiä se, kuinka hyvin kykenee koira tulkitsemaan sen osalta mitä se ilmentää, kun sille annetaan varsinkin uhkaärsykeitä nuorena. Kuten Raiser kirjassaan kirjoittaa, kun vaaditaan koiralta, että se puolustaa itseään puremalla ja hyökkäämällä se ei saa olla 15 - 18 kuukautta nuorempi. Tämän vuoksi pidänkin nuorempina tehtäviä harjoituksia sellaisina, joissa koiran vähätkin yritykset tulee vahvistaa turvallisen matkan päästä.

Minulla on omakohtaista kokemusta maalimiehenä tästä aiheesta. Harjoitusporukassa oli yhdelle ohjaajalle palautunut noin 3-vuotias saksanpaimenkoirauros. Koira oli viettiteorian kautta ajatellen kaksiviettinen eli ilmensi sekä saalisviettiä että aggressiiviettiä. Aggression puolelta koira oli hyvin terävä ja epävarma. Toisin sanottuna se koki suojeluharjoituksissa tapahtuvia asioita uhkaavina. Koira harjoitettiin toisen maalimiehen toimesta noin kahden vuoden ajan ja tein sille myös itse jonkun verran harjoituksia. Vaikka koira saatiin vahvistettua ja sen itsevarmuutta parannettua, on

koira edelleen sellainen, että sen suoritustaso saattaa romahtaa yllättäen. On hyvin todennäköistä, että koira oli kokenut nuorena jotain sellaista nimenomaan puolustusvietin puolelta, että se tulee muistamaan sen läpi elämänsä. Toisin sanoen koira on kokenut jossain harjoituksessa niin voimakasta pelon tai epämiellyttävyyden tunnetta, että se ei pääse tästä muistosta ylitse.

6.4 Vietin edistäminen reaktiivisen aggression eli puolustusaggression osalta suojelukoulutuksessa

Työkaluja vietin edistämiseen on puolustusvietin herättäminen ja tämän heräämisen vahvistaminen eli maalimiehen perääntyminen/väistäminen. Puolustusvietin osalta vahvistamisen ajoitus mahdollistaa oppimisen. Eli toisin sanottuna koira tulee vahvistaa sen käyttäytymisestä oikea-aikaisesti, jotta se vahvistuu juuri oikeasta käyttäytymisestä. (Raiser RSV2000, luettu 17.7.2020) Tämä reaktiivisen aggression eli puolustusvietin vahvistamisen ajoitus on tärkeää, jotta koira vahvistuu juuri siitä käyttäytymisestä mitä haluamme koiralta. Koira oppii silloin, että sen käyttäytymisellä on merkitys ja maalimiehen uhka poistuu sen myötä. Tämä mahdollistaa sen, että oppimisen kautta koiran aggressiokäyttäytyminen muuttuu aktiiviseksi.

Koiraa kiihottaessa työkaluina toimii myös välimatkan lyhentäminen kohtisuoraan koira kohti, katseen kohdentaminen, maalimiehen käyttäytyminen siten, että ylävartalo on pystyssä ja jalat koukussa, koiran tuijottaminen ja kehon jännittäminen, ääni ja kipu. (Raiser RSV2000, luettu 17.7.2020). Edellä mainittujen tarkoitus on se, että koiran viettivirettä toisin sanottuna motivaatiota taistella maalimiehen kanssa saadaan nostettua.

Aggression kouluttamisen tarkoituksena ei ole se, että koira esittää puolustusikäyttäytymistä koko ajan ihmiselle ja on mahdollisimman vihaisen näköinen, vaan se että se olisi tarvittaessa motivoitunut ja halukas taistelemaan ihmisen kanssa. Jotta tähän päästään, on koira vahvistettava myös aggressiokäyttäytymisen puolelta siten, että se voi itsevarmasti taistella ihmisen kanssa. Tavoitteena on saada kamppailuhaluinen itsevarma koira. Ideaalia olisi, jos koira kokisi tämän kamppailun ja sen voittamisen niin palkitsevana, että se toimisi Telkänrannan kuvaaman toisiin uroksiin kohdistuvan aggressiomuodon tavoin. Eli koira alkaa nauttia kamppailusta ja sen tuottamasta voittamisen tunteesta niin paljon, että hakeutuu itse aktiivisesti näihin tilanteisiin (Telkänranta 2015,189).

7 SAALISVIETTITTI / SAALISTAMINEN

Saalistaminen siten kuin se viettiteoriaan pohjautuvan koulutuksen puolella käsitetään, on selkeä ja kaavamainen käyttäytymisketju. Se aktivoituu avainärsykkeestä, joka saalisvietin kohdalla on jokin liikkuva kohde, jonka koira havainnoi. (Mujunen 2009, 5). Saalisvietin viettiärsykkeenä toimii liike ja viettikäyttäytymisenä on saaliin tavoittelemisen ja päämääränä on kiinni saaminen. (Spl maalimiesteoria 2019, 14 luettu 15.6.2020.)

Petoeläinten eli tässä tapauksessa koiran saalistustaidoissa suurin osa on oppimisen tulosta (Telkänranta 2015, 100). Ohjaajan ja maalimiehen tehtävä on vahvistaa koiran luonnollista saaliskäyttäytymistä sekä opettaa sitä koiralle. Mujunen puolestaan kirjoittaa, kuinka saalisvietti on täysin synnynnäinen mekanismi, joka toimii, vaikkei koiralle sitä opetettaisi. Eli saalisvietin mukainen käyttäytymisketju aktivoituu Mujusen mukaan ilman ulkopuolista ohjausta (Mujunen 2009, 20). Molemmissa sekä Telkänrannan että Mujusen teksteissä on varmasti perää, mutta oman kokemukseni kautta yhtyisin Telkänrannan näkemykseen siitä, että koiran saalistustaidoissa ja käyttäytymisessä on perityn ominaisuuden lisäksi paljon opittua.

Saalisliikkeiden koulutuksessa maalimiehen liikkeet ovat yleensä pehmeät ja vailla jännitteitä. Saalisliikkeitä tehdessä on syytä myös huomioida koiran kylläntyminen ja väsyminen niihin sekä ettei koiran ärsykekyynys kohoa tehtyjen liikkeiden myötä (Spl maalimiesteoria2019,14 luettu 16.6.2020). Tähän saalisliikkeiden kylläntymiseen ja ärsykekyynyksen kohoamiseen liittyy Telkänrannan kirjoittama klassisen ehdollistuman jakauma positiiviseen ja negatiiviseen. Telkänranta ottaa esimerkkinä leopardin saalistamisen savannilla ja sen, kuinka se oppii yhdistämään saaliseläimen merkit saalistuksen onnistumiseen (Telkänranta 2015, 100 - 101). Eli eläin oppii, milloin sen kannattaa lähteä ajamaan saalista takaa ja milloin ei.

Tässä maalimies/harjoitusavustaja on avainasemassa, kun koira koulutetaan suojelussa. Koiran saaliskäyttäytymistä tulee kyetä lukemaan ja se tulee vahvistaa oikea-aikaisesti. Muuten on vaarana, että koiran saaliskäyttäytymiselle käy kuten Spl maalimiesteoriassa ja Telkänrannan kirjassa on kirjoitettu. Koira siis oppii tällöin sen, ettei se saavuta saalistamalla mitään. Korostaisin vielä tässä nousevan viettivireen/motivaation vahvistamista. Koiran tulee saalistaa aktiivisesti, sen tulee olla vahvempi kuin maalimies, saalis ei uhkaa koira, saalis ei liiku suoraan koiran suuhun ja saalis ei saa olla liian helppo (Spl maalimiesteoria 2019, 12 luettu 16.6.2020). Edellä esimerkkejä siitä mitä saaliin tulisi edustaa koiralle suojeluharjoituksessa.

Saalisvietin ja -käyttäytymisen vahvistamisen työkaluja suojelukoulutuksessa ovat saalistamisvaiheessa tiukka liina, maalimiehen juokseminen, rentous, saalisobjektin (esimerkiksi purutyyny) linkoaminen, perääntyminen sekä se että koiralle ei anneta heti otetta. Puremisen aikana vahvistamisen työkaluja ovat kiinnikäymisen vahvistaminen, saaliin kantaminen,

vastustamisen vahvistaminen, tiukka liina sekä maalimiehen perääntyminen pois koiran läheltä.
(Raiser RSV2000 luettu 17.7.2020)

Tiukka liina sekä saalistamisen että puremisen vaiheessa tarkoittaa sitä, että ohjaaja seisoo paikallaan ja estää koira pääsemästä eteenpäin. Tässä on tärkeää se, etteivät edes ohjaajan kädet anna yhtään periksi. Maalimiehen rentous on myös oleellista saalistamisessa, koska muuten koira voi tulkita maalimiehen käyttäytymistä osittain uhkaavana. Saalisobjektin heittäminen auttaa monesti nuorta koira haluamaan saalista enemmän, koska silloin saalisobjekti on kauempana maalimiehestä, eikä koira joudu tällöin kamppailemaan maalimiehen kanssa, vaan se saa saalistaa pelkkää saalisobjektia (Raiser RSV2000 luento, luettu 22.7.2020).

Se, että koiralle ei anneta otetta, turhauttaa koira. Tämän tarkoituksena on kiihottaa koira saalistamaan entistä kovemmin. Tämän osalta puhutaan turhaumasta, mikä on myös aggression syntymekanismia. Koira turhautettaessa on oltava tarkkana, ettei se lopeta saalistamista kokonaan. Vaarana on se, että jos koiran motivaatio saada saalis itselleen ei ole riittävän suuri, se lopettaa saaliskäyttäytymisen.

Kiinnikäymisen vahvistamisena toimii esimerkiksi se, että koira saa saalisobjektin heti kun se on purrut siihen. Tämä välitön vahvistaminen on tärkeää etenkin nuorta koira koulutettaessa. Tämän jälkeen puremista voidaan pitkittää. Koira voidaan auttaa puremisessa esimerkiksi edellä mainitulla tiukalla liinalla eli ohjaaja estää koira pääsemästä eteenpäin ja maalimies vetää alkuun varovasti saalista toiseen suuntaan. Kun koira puree lujemmin tai muuten vastustaa, on tämä käyttäytyminen vahvistettava joko luovuttamalla saalisobjekti tai sitten mukailemalla koiran vastustamista eli koiran annetaan voittaa tilanne ja vahvistua puremisestä (Raiser RSV2000 luento luettu 22.7.2020).

Saalisvietin tai käyttäytymisen ehdottomana etuna suojelukoulutuksessa on se, että oikein koulutettuna se on varma käyttäytymismuoto. Se näkyy silloin nopeana hyökkäyksenä ja varmana rauhallisena puruotteena (Spl maalimiesteoria 2019, 12. luettu 16.6.2020). Tähän pitäisi pyrkiä, kun koulutetaan poliisikoira suojeluun. Kuten ikäkausien osalta oli todettavissa ei aggressiota ”saada” käyttöön koiralta kuin tietyn iän jälkeen. Saalistaminen on käyttäytymistä, johon koira kykenee jo hyvinkin nuorena. Maalimiehenä kannattaa kuitenkin miettiä kuinka kiihtyneenä haluamme koiran oppivan toimimaan nuorena ja miten ohjaaja kykenee tämän kiihtymyksen hallitsemaan.

8 KOIRAN TIETOISUUS JA SEN MERKITYS SUOJELUKOULUTUKSESSA

E. Pulliainen kirjoittaa (2008, 96) siitä, kuinka koirat kyllä kykenevät oppimaan, mutta ne eivät ajattele, ja tämän on tutkimus vakuuttavasti opettanut. Helena Telkänranta kirjoittaa asiasta myös kirjassa Millaista on olla eläin. Vaikkakin nykytutkimuksen mukaan tunteiden tietoinen kokeminen on koiran arkipäivää ei silti tarkoita sitä, että se kykenisi tulkitsemaan näitä tuntemuksiaan.

Tietoisuus jaetaan usein neljään tasoon. Näitä ovat: Tajuisuus eli tunnetietoisuus, kognitiivinen tietoisuus, itse tietoisuus sekä neljäs ja haastavin taso on metakognitio eli tietoisuus omasta tietoisuudesta (Telkänranta 2015, 58 - 59).

Telkänrannan kirjassa metakognitiota on määritelty siten, että kun osaa ajatella omia ajatuksiaan tietää myös sen, että saattaa olla väärässä. Tähän liittyy kyky arvioida kuinka varmoja tai epävarmoja omat tiedot ovat (Telkänranta 2015, 76 - 77).

Kun yhdistää sekä Pulliaisen että Telkänrannan näkemykset, voi vetää yhteen, että koira ei kykene ajattelemaan sitä, että sen joskus nuorena kokema pelottava kokemus on sellainen, jota sen tarvitsisi vieläkin pelätä. Tähän kaikkeen edellä kirjoitettuun liittyy se, että koira ei kykene järkevään ajatteluun kuten ihminen. Tämäkin seikka on syytä ottaa huomioon nuoren koiran koulutuksessa.

9 OPPIMINEN

Mitä koiran oppimisella tarkoitetaan? Koiran voidaan sanoa tyypillisesti oppineen jotain, kun sen tyypillinen reaktio johonkin tiettyyn ärsykkeeseen on muuttunut. Tämä ei tarkoita lyhytaikaisia muutoksia sen sisäisissä prosesseissa, kuten nälkää. (Bradshaw 2016, 126.) Tämä pätee varsin hyvin myös suojelukoulukseen, sillä juuri tähän koiran suojelukoulutus pohjimmiltaan on. Se on koiran reaktioiden vahvistamista, jotta se saadaan käyttäytymään toivotulla tavalla.

9.1 Oppimisen muodot

Helena Telkänranta jakaa oppimisen neljään eri päätyyppiin. Näitä ovat tottuminen, ehdollistuminen, mallioppiminen ja oivaltava oppiminen. Telkänrannan mukaan tottumista ja ehdollistumista esiintyy jopa eräillä hyönteisillä. Mallioppiminen tarkoittaa sitä, että eläin oppii katsomalla toisia eläimiä. Tähän pystyy osa selkärangkaisista. Oivaltava oppiminen on mainittu oppimisen lajeista vaativimpana ja samalla harvinaisimpana (Telkänranta 2015, 94 - 95).

Telkänranta pitää yleisimpien oppimisten lajien eli tottumisen ja ehdollistumisen syvällistä tuntemista lemmikki- ja muiden harraste-eläinten omistajille hyödyllisenä taitona (Telkänranta 2015, 95). Näiden tunteminen on maalimiehelle/harjoitusavustajalle aivan ensiarvoisen tärkeää, jotta ymmärtää, millä tavoin koira oppii.

John Bradshawin mukaan koira oppii tottumalla, herkistymällä ja klassisen ja operantin ehdollistuman kautta (Bradshaw 2016, 125 - 130). Saksanpaimenkoiraliiton maalimiesteoriassa koiran oppiminen on jaettu siten, että koira oppii joko klassisen ehdollistuman tai sitten instrumentaalisen ehdollistuman kautta. Klassista ehdollistumaa pidetään oppimismuodoista tärkeämpänä, joskin myös instrumentaalinen ehdollistaminen on tärkeää, koska sen avulla koiralle voidaan opettaa teknisiä valmiuksia (Spl maalimeskoulutusteoria 2019, 8. Luettu 2.6.2020).

9.2 Tottuminen ja herkistyminen

Tottuminen eli habituaatio on kaikkein yksinkertaisin oppimisen muoto. Tässä eläin lakkaa vähitellen reagoimasta sellaiseen ilmiöön, esimerkiksi ääneen, josta sille ei koidu mitään seuraamuksia. (Telkänranta 2015, 95)

Myös Bradshawin teoksessa on mainittu habituaatio yksinkertaisimpana oppimisen muotona. Tällä tarkoitetaan sitä, että jonkin tapahtuman aiheuttama reaktio heikkenee, kun kyseinen tapahtuma ei aiheuta koiralle mitään seurauksia. Bradshaw mainitsee myös tottumisen esimerkkinä sen, että koira voi yhtäkkiä menettää mielenkiintonsa johonkin tiettyyn leluun. Esimerkiksi jos jotain tiettyä lelua tarjotaan koiralle toistuvasti, ei se ehkä leiki lelulla viidennen tai kuudennen kerran jälkeen. (Bradshaw 2016, 127.)

Tottumisesta voisi esimerkkinä nostaa epävarman koiran, joka reagoi voimakkaasti ympärillään oleviin asioihin. Kun koira totutetaan eli siis käytännössä sen kanssa ollaan sellaisissa paikoissa, joissa näitä häiriöitä on eikä niistä koiralle tapahdu niistä mitään, on mahdollista, että koira tottuu pikkuhiljaa näihin häiriöihin eikä reagoi enää niihin tai ainakaan niin voimakkaasti. Tiedän, että tähän aiheeseen liittyy paljon muutakin esimerkiksi stressin kerääntymistä, ohjaajan ja koiran välistä suhdetta ja paljon muitakin asioita, mutta en mene tämän oppimismekanismin yhteydessä sen syvemmälle niihin. Toisena esimerkkinä nostaisin esiin viettiteorian puolella olevan termin saalisvietin kylläntyminen. Eli onko kyseessä kylläntyminen vai onko harjoituksissa käynyt niin, että koira on joko tottunut harjoitusavustajan ärsykkeisiin tai sitten saalisobjektiin? Tähän asiaan palaan tarkemmin, kun käsittelen saalisviettiä suojelukoulutuksessa.

Tottumisen kaltainen oppimisen muoto on herkistyminen. Herkistymistä tapahtuu, kun koira ei pääse pakenemaan jotain asiaa, joka sitä pelottaa. Tämän seurauksena se joutuu paniikkiin. Tottuminen ja herkistyminen ovat oppimisen muotoja. Näistä molemmat muuttavat koiran tunnereaktioita erilaisiin tapahtumiin. Pelokkuuden osalta kysymys on siitä, että koiran havaitsema yhdistelmä ulkoisia tapahtumia laukaisee pelon tunteen. Bradshaw käyttää kirjassaan esimerkkinä koira, joka pelkää iletulitteita. Tämän kaltainen koira voi sietää iletulitteita kyllä kotona, mutta ympäristön muuttuessa se pelkää niitä uudelleen. Tämä on seurausta siitä, kun konteksti eli asiayhteys muuttuu. (Bradshaw 2016, 126 - 127)

Tottuminen ja herkistyminen ovat mielestäni oppimisen muotoja, mitä tapahtuu myös suojelussa. Esimerkkinä voisi ottaa aikaisemmin ikäkausien yhteydessä mainitsemani pelon tunteen aggression kouluttamisen yhteydessä. Eli jos koira kokee nuorena liian paljon pelkoa eikä sillä ole yleensä mahdollisuutta poistua harjoituksesta, koska ohjaaja tämän estää, on mahdollista, että tapahtuu herkistymistä. Sama voi tapahtua myös epävarmalla koiralla. Molemmissa tapauksissa on mahdollista, että koira saadaan käyttäytymään toivotulla tavalla tutussa harjoituspaikassa tutun maalimiehen kanssa, mutta kun olosuhde ja kohde muuttuu, on suuri riski, että koira palaa opittuun tai synnynnäiseen epävarmaan käyttäytymiseen.

9.3 Klassinen ehdollistuminen

Klassinen ehdollistuminen on automaattista eli koiran ei tarvitse pohtia, mitä on tapahtunut. Tämän vuoksi klassinen ehdollistuminen toimii hyvin vain silloin, kun sattumanvarainen ärsyke edeltää välittömästi sekunnin tai kaksi ennen ärsykettä, johon koira on jo oppinut reagoimaan. (Bradshaw 2016, 126). Tämä Bradshaw'n kirjoittama aikamääre on jotakuinkin samanlainen kuin mitä Helmut Raiser piti tärkeänä luennollaan vuonna 2010 Ikaalisissa. Raiser esitti asian siten, että aina kolmeen sekuntiin asti koira yhdistää tapahtuneen asian ja kun aikaa on kulunut yli viisi sekuntia, koira ei yhdistä enää tätä asiaa. Suojelukoulutuksen osalta asia ilmenee esimerkiksi koiran reaktioiden vahvistamisessa. Eli mitä nopeammin koiran toivotun reaktion vahvistaa sitä paremmin

koiran todennäköisesti vahvistuu. Toinen ääripää on se, että koira ei enää vahvistu tarkoitetusta asiasta tai se on jopa ennättänyt tehdä jotain muuta mistä vahvistaminen tulee.

Klassinen ehdollistaminen on oppimismuotona nostettu Saksanpaimenkoiraliiton maalimieskoulutusteoriassa oppimisen muodoista tärkeimmäksi. Klassisessa ehdollistamisessa koira oppii yhdistämään viettivireen ulkoiseen ärsykkeeseen. Tämä oppiminen tapahtuu koiran tunteilla, vieteillä ja vaistoilla. Koira oppii tämän kautta yhdistämään aikaisemmin merkityksettömän paikan, ajan tai tilanteen tiettyyn viettivireeseen. Suojelukoulutuksessa tämä tulee huomioida siten, että koira poistuu koulutuskentältä aina voittajana. Tällöin koira oppii yhdistämään koulutuskentän mielihyvän tunteeseen. Näin toimimalla koira saadaan tulemaan koulutuskentälle yhä uudelleen motivoituneena ja nostamaan valmiiksi viettivireensä korkealle. (Spl maalimeskoulutusteoria 2019, 9. Luettu 2.6.2020.)

Kouluttamisen kannalta Pulliainen pitää erittäin tärkeänä refleksin ja ehtorefleksin ymmärtämistä. Pulliaisen kirjoittama refleksi ja ehtorefleksi siis toimivat samalla tavalla kuin klassinen ehdollistuminen. Refleksejä ovat muun muassa suojarefleksit. Pulliainen kirjoittaa kirjassaan, kuinka I.P. Pavlov suoritti aikanaan varmaankin kaikkien peruskoulua käyneiden tunteman kokeen, jossa koiralla soitetaan kelloa aina, kun se saa ruokaa ja lopulta pelkkä kellon soittaminen saa koiran erittämään sylkeä. Tästä syljen erittäminen ruokailun yhteydessä on todellinen refleksi, mutta kellon soittamisesta aiheutuva kuolanerittäminen taas on ehtorefleksi. Samaisessa kokeessa on myös tehty tutkimus, jossa kelloa on soitettu, mutta koiralle ei olekaan enää annettu kellon soiton yhteydessä ruokaa. Lopulta kellon soitolla ei ole enää minkäänlaista vastetta syljen erittymiseen. Tätä hankitun reaktion poistamista kutsutaan reaktion kokeelliseksi poistamiseksi. (Pulliainen 2008, 25.) Saman tapahtuman voi kuvata myös siten, että koira on oppinut omistajan käytöksestä sen, milloin se saa ruokaa. Esimerkiksi kupin ottaminen esiin toimii samalla tavalla kuin Pavlovin kello. Jos koiran omistaja taas jostain syystä muuttaa tapojaan ja ottaa kupin esiin ja alkaakin tekemään jotain aivan muuta, alkaa koiran miellelyhtymä ruokakupin esille ottamiseen ja ruoan saamiseen hiipua. Tätä mekanismia kutsutaan myös sammumiseksi (Bradshaw 2013,129). Tämä on selkeästi sellainen mekanismi, joka myös suojelukoulutuksen puolella tulee harjoitusavustajan ottaa huomioon. Koiria täytyy siis vahvistaa toivotusta käyttäytymisestä myös peruskoulutuksen jälkeenkin, jotta nämä opitut ehtorefleksit toimisivat.

Telkänranta jakaa klassisen ehdollistumisen kahteen eri lajiin. Klassinen ehdollistuma on jaoteltu sen mukaan, vihjaako opittu merkki eläintä onnistumisesta vai epäonnistumisesta. Telkänranta kirjoittaa klassisesta ehdollistumasta esimerkkinä savannilla saalistavasta leopardista, joka oppii ehdollistuman kautta sen, että kannattaako sen hyökätä vai ei riippuen saaliseläimen eleistä ja äänistä. Tässä on siis kyseessä tämän ehdollistuman kaksi eri lajia. Tätä samaa sovelletaan Telkänrannan mukaan eläinten koulutuksessa. Esimerkkinä Telkänranta on maininnut sen, että

koiran voi saada lopettamaan ei toivotun tekemisen jo pelkästään antamalla sille aikaisemmin opetetun merkin. Tätä kutsutaan estäväksi klassiseksi ehdollistamiseksi. (Telkänranta 2015,101.)

Klassinen ehdollistuminen toimii myös toiseen suuntaan. Tämä liittyy siihen, että miellelyhtymä liittyy johonkin tilanteeseen, josta koira ei pidä. Esimerkiksi jos koira astuu orapihlajan oksan piikkiin ja satuttaa tassunsa, yhdistää se välittömästi paikan kipuun ja välttelee tapahtumapaikkaa jonkun aikaa (Bradshaw 2016, 130). Tämänkin mukaan nuoren koiran suojelukoulutuksessa on aina huolehdittava siitä, että nuorta koira ei järkytetä koulutuksessa ja että se poistuu aina voittajana harjoituksesta, jottei se opi pitämään suojeluharjoituksia epämiellyttävänä kokemuksina.

Telkänranta ei kirjassaan käsittele klassista ehdollistamaa samoin tavoin kuin Saksanpaimenkoiraliiton maalimieskoulutuksen teoriassa. Toisaalta molemmissa tämä on kuitenkin nostettu tärkeäksi oppimisen muodoksi. Telkäranta vain kirjoittaa siitä enemmän koiran koulutuksen osalta estävän ehdollistamisen kautta, kun taas Spl maalimieskoulutuksen teoriassa on käsitelty klassista ehdollistumista nimenomaan koiran suojelukoulutuksen näkökulmasta.

9.4 Instrumentaalinen/operantti ehdollistaminen

Instrumentaalinen ehdollistaminen tarkoittaa Saksanpaimenkoiraliiton maalimiesteorian mukaan teknistä ja välineellistä opettamista. Tällä opetetaan koiralle tarvittavia teknisiä valmiuksia. Instrumentaalisen ehdollistamisen käyttäminen koulutuksessa toimii seuraavalla tavalla. Huolehditaan, että koira tekee koulutustilanteessa halutun liikkeen aina samalla tavalla ja koira saa palkan suorituksestaan. (Spl maalimeskoulutusteoria 2019,9. Luettu 2.6.2020.)

Telkänranta kirjoittaa kirjassaan myös operantista ehdollistamisesta. Operantti ehdollistaminen on jaettu Telkänrannan kirjassa pienempiin osiin kuin instrumentaalinen ehdollistuminen Saksanpaimenkoiraliiton maalimieskoulutuksessa.

Syy, miksi Telkänranta käyttää termiä operantti ehdollistuminen eikä instrumentaalinen (välineellinen) ehdollistuminen, on se, että siihen ei tarvita välttämättä mitään välineitä. Eläimille voidaan opettaa operantin ehdollistuman kautta monimutkaisiakin liikesarjoja, kunhan koulutus jaetaan riittävän pieniin osiin. (Telkänranta 2015,102 - 103.) Operantin ehdollistumisen koulutuksessa käyttämisen yhtenä ominaisuutena Telkänranta kirjoittaa sen, että eläimen virheistä ei rangaista vaan kouluttaminen tapahtuu palkitsemalla oikeista asioista ja virheelliset asiat tai suoritukset jätetään huomioimatta (Telkänranta 2015,104).

Myös operanttia ehdollistumista on Telkänrannan mukaan kahta eri lajia: positiivista ja negatiivista. Positiivisessa vahvistamisessa ideana on se, että eläin saa jotain mukavaa ja negatiivisessa vahvistamisessa vastaavasti siitä, että eläin pääsee eroon epämiellyttävästä tunteesta. (Telkänranta 2015,105.)

Telkänranta pitää operantin ehdollistuman positiivisen kouluttamisen osalta ajoitusta tärkeänä. Tästä esimerkkinä on kirjassa koiran palkitseminen, kun se istuu. Koira tulisi palkita istumisesta heti kun se tekee sen. Mikäli aikaa ehtii kulua sekunti jos toinenkin, ehtii koira kääntää päätään tai sitten tehdä jotain muuta, jolloin palkitseminen ei tule enää istumisesta. Mitä nopeammin palkinto tulee oikeasta suorituksesta, sitä paremmin koira yhdistää tämän tekemiseensä. (Telkänranta 2015,106.)

Helmut Raiser käsitteli myös tätä palkitsemisen ajoitusta vuonna 2010 olleessa seminaarissa. Raiserin luentorungoissa välitöntä vahvistamista on käsitelty siten, että 0,5 - 3 sekuntia yhdistää tekemisen ja palkkion ja yli 5 sekuntia erottaa nämä. Tämä 0,5 sekuntia tulee ihmisen reaktioajasta eli tuon nopeammin ei ole mahdollista vahvistaa koira. (Dr. Raiser, LAZ RSV2000: luettu 8.6.2020)

Negatiivinen vahvistaminen, joka on operantin ehdollistamisen toinen muoto, on Telkänrannan mukaan monille tuntemattomampi koulutusmuoto. Tässä on kysymys siitä, että eläin kokee jotain epämiellyttävää ja tekee jotain, millä se tietää saavansa pois epämiellyttävän tunteen. Negatiivinen vahvistaminen sekoitetaan usein Telkänrannan mukaan rangaistuksiin. Nämä ovat kuitenkin kaksi eri asiaa. Negatiivisessa vahvistamisessa tapahtumaketju alkaa eläimen kokemasta epämiellyttävästä tunteesta. Oppiminen tulee mukaan siinä vaiheessa, kun eläimelle valkenee ratkaisu siitä, mitä sen on tehtävä poistaakseen epämiellyttävän olon tunteen. Rangaistuksessa puolestaan eläin tekee ensin jotain ja siitä koituu ikävä seuraus. Toisena rangaistuksen muotona Telkänranta kirjoittaa sen, että sen sijaan että eläin kokisi tekemisestään jotain epämiellyttävää, se menettää mukavan asian. (Telkänranta 2015,107 - 108.)

9.5 Oppimisen merkitys suojelukoulutuksessa

Koiran oppimiskyvyn ja oppimisen ymmärtäminen on erittäin tärkeää maalimiehelle/harjoitusavustajalle, jotta koiran kouluttaminen olisi ylipäätään mahdollista. Vaikka käyttäisimme mitä termejä tahansa, on silti ensiarvoisen tärkeää ymmärtää oppimisen mekanismit.

Eläinten oppiminen jaetaan nykytiedon mukaan neljään päätyyppiin, joita ovat tottuminen, ehdollistuminen, mallioppiminen ja oivaltava oppiminen (Telkänranta 2015, 94 - 95). Suojelukoulutuksen osalta käsittelen ehdollistumat sekä tottumisen.

Tottuminen on seikka, joka on syytä ottaa huomioon, kun koira koulutetaan suojelukoiraksi. Kuten aiemmin kirjoitin totumisesta, se mahdollistaa esimerkiksi sen, että koira ei enää pelkää aluksi pelkäämäänsä asiaa, kun on riittävän monta kertaa havainnut sen vaarattomaksi itselleen. Edelliseen pohjaten totumisessa on sekä hyvää että huonoa suojelukoulutuksen kannalta mietittynä. Toisaalta on hyvä, että koira tottuu sitä pelottavaan asiaan. Toisaalta liian pitkälle vietyinä se saattaa aiheuttaa sen, että koira ei enää saada käyttämään kyseisessä tilanteessa

aggressiota. Otetaan esimerkiksi tilanne, jossa koira pelästyy ja osoittaa pelkoa/puolustuskäyttäytymistä havaittuaan ihmisen sisätilassa pitkän käytävän päässä. Tässä vaiheessa koiralle aletaan tehdä harjoituksia, joissa sen puolustuskäyttäytymistä ei noteerata ja ihminen vaan häviää paikalta. Tämän jälkeen ohjaaja vielä vahvistaa koiransa tästä. Tällä saadaan lopulta aikaiseksi se, että koira ei enää pelästy eikä osoita puolustuskäyttäytymistä. Nyt koira on siis totutettu siihen, että tällaisessa tilanteessa ihminen ei aiheuta koiralle mitään ja se ei reagoi siihen.

Tilanne on ongelmallinen, jos sitä mietitään suojelukoulutuksen kannalta. Kehityskausien yhteydessä kirjoitin aggression kehittymisestä ja siitä, että nuorella koiralla näitä reaktioita olisi syytä vahvistaa turvallisen matkan päästä. Nyt kun tämän esimerkin mukaan koira ei enää reagoi ihmiseen eli se ei tuota sellaista käyttäytymistä, jonka maalimies voisi vahvistaa, ei tätä voida hyödyntää koulutuksessa. Ja sitten kun mietitään sitä aggression muotoa, jolloin koira olisi valmis puolustautumaan puremalla eli sitä voitaisiin uhata niin voimakkaasti, että sen tulisi jo puolustaa puremalla itseään, on koiralla jo ikää puolestatoista vuodesta kahteen vuoteen. Tällöin voi olla mahdollista, että ollaan menetetty jotain sellaista, mitä koirayksilö olisi luontaisesti meille tarjonnut.

Klassinen ehdollistaminen on ehkä kaikkein tärkein oppimisen muoto, kun mietitään koiran oppimista ja sen kouluttamista suojelutehtäviin. Klassinen ehdollistaminen on tunneoppimista ja tämän avulla koira oppii yhdistämään aikaisemmin merkityksettömän paikan, ajan tai tilanteen tiettyyn viettivireeseen. (Spl maalimiesteoria luettu 15.6.2020.) Tämä on ehkä merkityksellisin asia mielestäni, kun mietitään viettiteorian puolelta koiran kouluttamista voimankäyttövälineeksi. Poliisikoiran suojelukoulutus eroaa voimakkaasti kilpalajien suojelukoulutuksesta juuri tämän yleistämisen kannalta. Poliisikoiran pitäisi toimia paikasta ja tilanteesta riippumatta. Koira olisi pystyttävä kouluttamaan siten, että klassisen ehdollistuman kautta suojelutilanteessa tarvittava viettikäyttäytyminen olisi aina aktivoitavissa ja koira olisi mahdollisimman motivoitunut suojelutyöskentelyyn.

Klassisen ehdollistuman käyttäminen suojelukoulutuksessa tapahtuu siten, että koira poistuu aina paikalta voittajana (Spl maalimiesteoria 2019, luettu 15.6.2020). Kilpalajien koulutuksessa puhutaan siitä, että koira poistuu voittajana kentältä. Poliisikoiran koulutuksessa kenttänä on poliisin työympäristö ja tähän pitäisi koulutuksessa pyrkiä.

Klassinen ehdollistuminen on sitä, että vihjeet saavat merkityksen. On kyse siitä, että aiemmin merkityksetön ääni tai muu merkki, saa eläimen mielessä merkityksen. Oppimiseen tarvitaan vain se, että merkki toistuu tarpeeksi usein juuri ennen sellaista tapahtumaa, jolla on eläimelle merkitystä (Telkänranta 2015, 100 - 101). Hallinnan kouluttaminen suojelukoulutuksessa astuu tässä vaiheessa mukaan, koska ohjaaja on avainasemassa antamaan koiralle tarvittavat vihjeet, kun sitä valmistellaan voimankäyttötilanteeseen.

Edellä kirjoitetussa on oikeastaan ydin sille, kuinka poliisikoira voidaan opettaa suojelutehtäviin. Toisaalta asian ydin on yhtäläinen Spl maalimiesteorian kanssa. Molemmissa korostetaan tapahtuman merkitystä eläimelle siis tässä tapauksessa koiralle. Spl maalimiesteoriassa korostetaan, että koiran tulee poistua koulutustilanteesta voittajana. Telkänranta korostaa sitä, että merkki toistuu juuri ennen sitä tilannetta, jolla on eläimelle merkitystä.

Näissä molemmissa tapauksissa on syytä ottaa huomioon, että on myös negatiivista klassista ehdollistumista. Koira voi siis yhtä hyvin yhdistää koulutustilanteen negatiiviseen tunteeseen ja tällöin tunneoppimista kyllä tapahtuu, mutta se on ikävä kyllä haitallista suojelukoulutuksen kannalta.

Kuten Telkänranta kirjoittaa tarvitaan eläimen oppimiseen se, että merkki toistuu juuri ennen sitä tilannetta, jolla on merkitystä koiralle. Kun poliisikoiralle koulutetaan suojelukoulusta ja koulutus on edennyt jo jonkin verran eteenpäin, on hyvä alkaa yleistämään näitä merkkejä työnomaisiin tilanteisiin, jotta koira saadaan käyttäytymään halutulla tavalla myös muualla kuin alkukoulutuspaikoilla.

Pulliainen kirjoittaa aiheesta siten, että koiralla on yksilöllisesti vaihteleva kyky kytkeä sille edullisia tapahtumia ja kokemuksia siihen, mitä se on tehnyt ennen näitä tapahtumia tai samanaikaisesti niiden aikaan. Koira voi myös assosoida sille epäedullisia tai epämiellyttäviä tapahtumia siihen, mitä se on sattunut tekemään tai tekee. Koira pystyy myös assosioimiskykyyn perustuen oppimaan ihmisten erilaisten toimintojen merkityksen, jos ne toistuvasti ajallisesti edeltävät tapahtumia, joilla on selvä miellyttävä tai epämiellyttävä merkitys koiran elämässä. Kuitenkin tulee muistaa se, että eri koirayksilöillä on eroja taipumuksessa seurata ympäristön tapahtumia. (Pulliainen 2008,98 - 99.)

Pulliaisen kirjassa oppimista on käsitelty pitkälti samalla tavalla kuin Telkänrannan kirjassa. Termit ovat vain erilaiset ja Pulliainen ei käytä klassisen ehdollistuman termiä. Nostaisin esille tästä koirien yksilöllisyyden yhdistää ympäristössään kokemiaan asioita. Tämä on seikka, joka maalimiehen/harjoitusavustajan tulee ottaa huomioon. Eli harjoitukset tulee tehdä yksilöllisesti ja lukea sitä mitä koira missäkin harjoituksessa ilmentää, jotta osaa vahvistaa oikeat asiat.

Myös suojelukoulutuksessa tarvitaan operanttia ehdollistumista tai olkoon sitten nimitys instrumentaalinen ehdollistuminen. Operantin ehdollistuman kautta koiralle voidaan opettaa teknisiä valmiuksia myös suojelukoulutukseen liittyen. Tämä tulee esiin varsinkin, kun opetetaan koiralle hallintaa suojelukoulutuksessa. En lähde tässä työssä käsittelemään hallinnan kouluttamista suojelussa enempää, koska se on aiheena niin laaja, että tarvitsee jo oman työnsä.

Operantin ehdollistuman puolelta olennaisinta on muistaa oikea-aikaisen vahvistamisen tärkeys. Tätä seikkaa on korostettu sekä Telkänrannan että Raiserin teksteissä. Klassisen ehdollistuman

puolella oli siis tärkeää se, että koira poistuu voittajana harjoituksesta. Operantin ehdollistuman näen tärkeänä siinä, että koiran käyttäytyminen osataan vahvistaa oikea-aikaisesti, jotta klassisen ehdollistuman mukainen oppiminen olisi mahdollista. Toisin sanoen harjoituksessa tulisi aina vahvistaa nousevaa viettivirettä tai kovempaa motivaatiota ja mielellään oikeaan aikaan, jotta koira oppii yhdistämään korkean motivaation sen hetkiseen käyttäytymisen tilanteessa.

10 KOIRAN KYKY AISTIA KIPUA JA SEN MERKITYS SUOJELUKOULUTUKSESSA

Koiran tuntema kipu on seikka, joka tulee ottaa suojelukoulutuksessa huomioon mielestäni kahdella eri tavalla. Ensinnäkin siinä, että kivun tunteminen tulee ottaa huomioon koira fyysisesti kuormittaessa. Toisaalta työkoira tulee myös totuttaa tietynlaiseen kuormitukseen ja fyysisen kivun tuottamisen sietämiseen suojelutilanteessa.

Kipu on kipua silloin kun se tuntuu. Vahingoittumiseen voi reagoida täysin tiedottomasti. Tätä refleksiä kutsutaan väistämishijasteeksi. Tämä refleksi on tuttu jokaiselle, joka on vahingossa työntänyt sormensa johonkin tulikuumaan. Tällöin sormi ikään kuin vetäisee itsensä pois kivun luota. Vetäisy tapahtuu ennen varsinaista kivun tuntemusta eli kipu seuraa perässä väisteheijastetta. Kipu on yksi koirankin kokemista perustunteista. (Telkänranta 2015 61, 171) Koiralla on ihossaan hermopäitä, jotka reagoivat lyöntiin. Näitä hermopäitä kutsutaan kipupisteiksi, joita eniten koiralla on naaman alueella ja tassuissa (Pulliainen 2008, 36). Edellä kuvattu on syytä tiedostaa, kun koira aloitetaan totuttamaan fyysiseen kipuun suojelukoulutuksessa.

Koiran tunnetila vaikuttaa paljon siihen, millä tavoin se aistii kipua. Taisteleva koira voi olla niin jännittynyt, että kipu, mihin se reagoisi voimakkaasti normaalisti, jää huomaamatta. Myös metsästyksen keskittynyt koira ei välttämättä välitä kivusta, vaan ilmentää kipua vasta jahdin jälkeen. Tappelevan tai taistelevan koiran kipu voi jopa lisätä aggressiota koirassa. Kivun tuntemuksesta on hyvä huomioida, että yksilölliset erot kivun kokemisessa ovat eri koirayksilöillä suuret (Pulliainen 2008, 37).

Kipu on tunteena asia, joka harjoitusavustajan tulee ottaa huomioon koira koulutettaessa. Koira tulee kyllä koulutuksen edetessä kuormittaa myös fyysisesti siten, että se tuntee kipua, mutta koiran tulee olla tarpeeksi motivoitunut suojelusuoritukseen, jotta sillä on kyky käsitellä tämä asia. Tavoitteena on Pulliaisen kuvaama tilanne, jossa koira ei huomaa kipua tai sitten se saa koiran käyttäytymään aggressiivisemmin ja motivoituneemmin maalimestä kohtaan suojelussa. Tämä kipuun "siedättäminen" on tärkeää sen vuoksi, että poliisikoira voi aivan samalla tavalla kuin poliisimieskin kohdata tehtävällä sellaista vastarintaa, joka aiheuttaa koiralle vammoja ja näin ollen kivun tunnetta.

11 KOIRATYYPIT

Poliisilla on käytössä partiokoiria ja erikoiskoiria. Suurin osa koirista on saksanpaimenkoiria ja belgianpaimenkoira malinoiseja (Poliisiammattikorkeakoulu, luettu 23.7.2020). Viettiteorian puolella koirat on jaettu kolmeen tyyppiin. Näitä ovat saalispainotteinen, aggressiopainotteinen ja kaksiviettinen koira. Koiran käyttäytymiseen vaikuttavat sekä perintö- että ympäristötekijät. (Spl maalimiesteoria 2019,7 luettu 23.7.2020) Tässä yhteydessä eri tyyppisten koirien käyttäytymisellä tarkoitetaan perinnöllisiä tekijöitä eli sitä käyttäytymistä mitä koira ilmentää perimänsä kautta. En lähde erottelemaan kummankaan yleisemmän rodun saksanpaimenkoiran tai malinoisin viettirakennetta niin kuin se joissain teoksissa on kuvattu. Tämä johtuu siitä, että mielestäni on paljon tärkeämpää harjoituksessa katsoa sitä, mitä koira ilmentää eikä rotua.

11.1 Saalispainotteinen koira

Harjoituksessa saalispainotteinen koira ei kykene nuorena vastaamaan harjoituksessa yleensä maalimiehen antamiin puolustusärsyksiin puolustusärsykeillä. Koira vastaa näihin yleensä perimänsä kautta saaliskäyttäytymisellä, mikäli ärsyke ei ole liian vahva. Jos ärsyke on liian vahva koira väistää tilannetta (Spl maalimiesteoria 2019,7 luettu 23.7.2020). Eli toisin sanottuna mikäli havaitaan suojeluharjoituksissa, että koira ilmentää pelkästään saaliskäyttäytymistä ei siltä kannata alkaa nuorena vaatimaan sitä, että se pystyisi vastaamaan maalimiehen antamiin puolustus ärsyksiin. Pahimmillaan tämä voi johtaa siihen mitä oppimisen osassa kuvasin, eli koira oppii, että tilanne on epämiellyttävä eikä se voi selvitä siitä. Lisäksi on syytä muistaa, kuten aiemmin Pulliaisen tekstiin viitaten kirjoitin, että koiralla on hyvä muisti. Toisin sanottuna vääränlaiset ärsykkeet varsinkin nuorelle koiralle saattavat aiheuttaa muistijäljen, joka säilyy koko sen elämän ajan.

Saalisviettisen koiran harjoittamisessa tulisikin käyttää hyväksi saalisviettiä vahvistavia harjoituksia. Koiran aggressio käyttäytymistä saadaan usein parhaiten vahvistettua joko turhauman tai konfliktin kautta (Spl maalimiesteoria 2019,7 luettu 23.7.2020). Tällöin aggression koulutuksessa on otettava huomioon myös koiran oppimisen mekanismit.

11.2 Aggressiopainotteinen koira

Aggressiopainotteisilla koirilla ei ole yleensä halua purra, mutta ne sen sijaan reagoivat herkästi aggressiivisesti. Niille tyypillistä käytöstä on reviirin puolustaminen ja se, että ne ovat omalla reviirillään itsevarmoja. Tällaiselle koiralle puremisen opettaminen voi olla vaikeaa, koska ne eivät yleensä välitä hihasta eli saalisobjektista vaan pikemminkin maalimiehestä (Spl maalimiesteoria 2019,7 luettu 23.7.2020). Ongelmana tässä tulee se, että kuten aggression yhteydessä kirjoitin on koiran oltava tietyn ikäinen ennen kuin siltä voidaan vaatia, että se puolustaa itseään puremalla. Eli

jos koira ei kiinnostu saalisobjektista eikä sitä ei saada sitä kautta puremaan on pureminen opetettava koiralle aggressiota hyödyntämällä.

Tällaisen koiran kouluttamisessa tulee olla huolellinen, koska maalimiehen tekemä ylilyönti saattaa heikentää koiran koulutustasoa (Spl maalimiesteoria 2019,7 luettu 22.7.2020). Toisaalta tämän tyyppisellä koiralla on todennäköisesti paljon enemmän ongelmia poliisikoiralle vaadittavissa muissa lajeissa, koska sen motivoiminen voi olla esimerkiksi jäljestykseen äärimmäisen vaikeaa.

11.3 Kaksiviettiäinen koira

Kun puhutaan kaksiviettiäisestä koirasta, kysymyksessä on koira, joka ilmentää jo nuorena saalis- ja aggressiokäyttäytymistä. Tämän tyyppiseltä koiralta tulee vahvistaa sekä reaktiivista aggressiota, että saalisaluetta. Reaktiivista aggressiota tulee vahvistaa sen vuoksi, että koiran itsevarmuus saadaan kasvamaan ja tavoitteena on, että koira pystyy myöhemmin esittämään aktiivista käyttäytymistä eli olemaan aktiivisesti aggressiivinen. Koulutuksen tavoitteena on siis kehittää sekä saalistamista että aggressiota tasapainoiseksi kokonaisuudeksi (Spl maalimiesteoria 2019,6 luettu 1.8.2020). Toisin sanoen harjoitusavustajan tehtävänä on tämän tyyppisellä koiralla huolehtia siitä, että koiran itsevarmuus kehittyy aggressioalueella, ja että koiran motivaatio saalistaa on mahdollisimman korkea.

12 SUOJELUHARJOITUKSEN VAIHEET

Suojeluharjoitus koostuu karkeasti kolmesta vaiheesta. Näitä vaiheita ovat aloitusvaihe, koulutusvaihe ja päätösvaihe. Aloitusvaiheessa harjoitusavustajan tulee huolehtia siitä, että koira on keskittynyt ja motivoitunut harjoitukseen. Koulutusvaiheessa koiralle opetetaan suunniteltua asiaa ja lopetusvaiheessa koiran motivaatio nostetaan jälleen mahdollisimman korkealle (Raiser RSV2000 luento, luettu 1.8.2020). Lopetusvaiheessa on kuitenkin huomioitava koirakohtaiset erot. Lopetusvaiheen motivaation olisi oltava korkea, mutta koiran tulisi olla edelleen keskittynyt ja ohjattavissa. Liian kiihtynyt koira ei opi ja sen seuraavaan harjoitukseen tuominen voi olla muuten todella hankalaa.

Harjoituksen avausvaihe on myös vaihe, jossa harjoitusavustaja/maalimies tutustuu koiraan. Tämä tarkoittaa sitä, että koiran käyttäytymisen perusteella harjoitusavustajan tulee kyetä vahvistamaan sitä käyttäytymistä, mikä on koiran kehittämisen kannalta oleellista kyseiselle koirayksilölle. Vietillinen tasapaino, jonka Raiser on maininnut, tarkoittaa siis sitä, että koiran tulee kyetä esittämään ne viettialueet tasapainoisesti, joita sillä perimässä on. Tässä on siis oleellista, että harjoitusavustaja osaa tunnistaa koiratyypit, joita viettiteoriaan pohjautuvan koulutuksen puolella on käsitelty.

Koulutusvaiheessa koiralle koulutetaan harjoitussuunnitelman mukainen aihe. Nuorella koiralla tämä vaihe on yleensä sen vietillistä eli motivaation kehittämistä suojelutyöskentelyyn. Toki pitää muistaa myös teknisten valmiuksien kouluttaminen hallintaa varten, mutta kuten jo aiemmin olen maininnut, niin jätän hallinnan kouluttamisen tästä työstä pois.

Harjoituksen päätösvaiheen tarkoitus on se, että koira lähtee maksimaalisessa viettivireessä onnistuneen harjoituksen jälkeen (Spl maalimiesteoria 2019, 9 luettu 11.8.2020). Eli toisin sanottuna on toivottavaa, että harjoituksessa on tapahtunut klassista ehdollistumista ja että koira on kokenut harjoituksen mielekkääksi ja motivaatiota kohottavaksi. Tämä harjoituksen päätösvaiheen tarkoitus ei ole se, että koira lähtee riehumalla pois siten, ettei se kuuntele ohjaajaa. Koiran tulee olla myös harjoituksen lopuksi keskittynyt.

13 PRODUKTI

13.1 Aiheen valinta ja rajaus

Valitsin aiheen käytännön työssä havaitsemieni asioiden pohjalta. Opettajana Poliisikoiralaitoksella ollessani ei siellä ollut käytössä yhteen kerättyä koulutuspakettia harjoitusavustajien peruskurssilaisille. Tämän vuoksi päätin tehdä opinnäytetyön, jonka produktina olisi aloituspaketti harjoitusavustajien peruskurssille. Aiheen valinnan jälkeen rajasin produktin sisällön siten, että se ymmärrettävissä, vaikka olisi vasta-alkaja harjoitusavustaja toiminnassa. Opinnäytetyön aiheen etsimiseen on periaatteessa kahta erilaista tapaa. Työtä aletaan tekemään tutusta aihepiiristä ja siitä etsitään täsmällinen aihe. Toinen vaihtoehto on valita aivan uusi aihe opinnäytetyön kohteeksi (Hirsjärvi ym. 2001, 62). Ideoinnissa lähdin aiheesta, joka on tutusta aihepiiristä. Halusin tehdä koulutuspaketin, josta olisi hyötyä ja todellista käyttöä harjoitusavustajakoulutuksessa.

Aiheen valinnan jälkeen on sitä useimmiten rajattava. Työn tekijän on tarkennettava ajatusta siitä, mitä haluaa aiheesta tietää ja mitä siitä haluaa osoittaa keräämällään aineistolla (Hirsjärvi ym. 2001,71). Koska aihe on todella laaja, rajasin produktin koskemaan ainoastaan harjoitusavustajatoiminnan ensiaskeleita. En sisällyttänyt tuotteeseen ollenkaan koiran ohjaajan kouluttamista, enkä virkakoiran kouluttamiseen myöhemmin liittyviä välineistöä, koska muuten produktista olisi tullut aivan liian pitkä. Tämä olisi todennäköisesti johtanut kurssilaiselle informaatiotulvaan, jota olisi ollut hankala käsitellä.

13.2 Tiedon hankinta ja produktin teko

Kirjallisuuteen perehtyminen on syytä aloittaa opinnäytetyön varhaisessa vaiheessa. Riittävän laaja-alainen teknisesti tiettyihin asioihin keskittynyt lueskelu antaa tekijälle kuvan siitä, millaista materiaalia aiheesta löytyy (Hirsjärvi ym. 2001, 97). Minulla itselläni oli joitakin viettiteoriaan pohjautuvan koulutuksen teoksia, lehtiartikkeleita sekä aiheeseen liittyvän seminaarin luentorunko, sekä Saksanpaimenkoiraliiton maalimieskoulutuksen teoria. Tämän lisäksi etsin tietoa internetistä, Poliisiammattikorkeakoulun kirjastosta ja Mikkelin kaupunginkirjastosta. Keskustelin myös Poliisikoiralaitoksen entisen ja nykyisen voimankäytön kouluttajan kanssa. Kirjallisen aineiston sekä keskustelujen perusteella tein teoriapohjan produktille. Internetin lähteitä en käyttänyt, sillä en löytänyt sieltä mielestäni riittävän luotettavaa lähdettä tähän aiheeseen. Samoin kävi osan kirjallisuuden osalta. Kirjallisuuden selailu usein osoittaakin, että tutkittavaa aihetta voidaan tarkastella monesta näkökulmasta. Tämän vuoksi aiheeseen liittyy myös monenlaista kirjallisuutta, joka tuottaa myös ristiriitaista tutkimustulosta. Tämän vuoksi lähteiden valinnassa tarvitaan harkintaa ja lähdekritiikkiä. Opinnäytetyötä tehdessä onkin pyrittävä kriittisyyteen lähteiden valinnassa ja niiden tulkitsemisessa (Hirsjärvi ym. 2001,98 - 99). Tiedon hankinnassa pyrin olemaan mahdollisimman objektiivinen ja lähdekriittinen.

Opinnäytetyötä ja siihen liittyvän produktin tekemisessä tuli odottamaton ongelma koronaviruksen muodossa. Olin jo valmiiksi suunnitellut kesälle 2020 videomateriaalin kuvaamista eri tyyppin koirilla. Viruksesta aiheutuneet rajoitukset aiheuttivat kuitenkin sen, että kaikki kesällä suunnitellut koiratapahtumat peruttiin. Myöskään poliisilaitosten välisiä koulutuksia ei järjestetty, joten koiramateriaali jäi kuvauksien osalta suppeammaksi kuin mitä olin suunnitellut.

Olen ollut produktin teossa yhteydessä useampaan kertaan Poliisikoiralaitoksen suojelukouluttajaan Mika Kähköseen. Kähkönen vastaa harjoitusavustajien koulutuksesta ja näin ollen hänen mielipiteillään ja toiveillaan on ollut suuri merkitys produktin tekemisessä.

Esittelin produktin harjoitusavustajien neuvottelupäivillä tammikuussa 2021 toisille harjoitusavustajille. Tässä tilaisuudessa syntyi jonkun verran keskustelua sekä kehitysjatoksia työhön.

Produktin teosta täytyy vielä antaa kiitokset koiranohjaajille ja harjoitusavustajille, Poliisikorialaitoksen henkilökunnalle sekä Mikkelin poliisiaseman tekniikan väelle. Ilman koiranohjaajien, harjoitusavustajien ja Poliisikoiralaitoksen henkilökunnan apua ja mielipiteitä tämän kaltaisen työn tekemine olisi ollut todella vaikeata. Mielestäni tämän kaltaisen koulutuspaketin tekeminen ei ole itsepuhelua vaan vaatii mielipiteitä useammalta henkilöltä. Mikkelin tekniikan väki oli korvaamaton apu videomateriaalin tekemisessä.

13.3 Produktin sisältö

Päätin tehdä produktista sellaisen, että se on käytettävissä sekä luentorunkona, että itsenäisenä opiskelumateriaalina. Päädyin tekemään PowerPoint-pohjaisen produktin, koska se sisältää myös videoita ja tämä oli toimivin tapa toteuttaa se. Produkti on näin käytettävissä joko semmoiseen tai sen voi myöhemmin lisätä esimerkiksi Moodleen. Tarkoituksena oli tehdä produktista sellainen, että siinä oleva teoria olisi selkeästi jäsenneilty sekä riittävän yksinkertainen. Yksinkertaisuudella tarkoitan tässä kohtaa sitä, että se antaa perusteet harjoitusavustajan alkukoulutukselle siten että se on helposti sovellettavissa käytännön harjoituksiin. Itse käytännön harjoituksissa teoriaa kuitenkin pitäisi osata soveltaa käytäntöön hetkessä, jotta koiran välitön vahvistaminen olisi mahdollista. Lisäksi produktin on tarkoitus antaa kurssilaisille riittävät suojelukoulutuksen käsitteet, jotta he ymmärtäisivät mitä milläkin termillä koulutuksessa tarkoitetaan. Olen itse aloittaessani maalimiesopinnot harrastepuolella painanut tämän teorian kanssa. Ainakin itselleni oli alkuun vaikea hahmottaa teoriaa osittain sen vuoksi, että se oli turhan laajaa ja pikkutarkkaa. Tällaisen teorian aika on mielestäni sitten, kun kokemusta maalimies/harjoitusavustajatoiminnasta on ennättänyt kertyä jo hieman enemmän.

Tein produktiin myös esimerkkivideoita erilaisista perusharjoitteista. Nämä videot ovat aina hieman ristiriitainen asia, koska tyylejä tehdä harjoituksia on yhtä monta kuin on tekijöitäkin. Toisaalta

Samat lainalaisuudet pätevät harjoituksiin, joten päätin tehdä videoita, jotta teorian ymmärtäminen olisi helpompaa, kun siitä on mukana käytännön esimerkki. Videot leikattiin siten, että niistä näkyy vain se aihe, mitä kyseisellä videolla halutaan osoittaa. Näin sain pidettyä videot riittävän lyhyinä. Videoissa on käytetty yhtä videota lukuun ottamatta poliisin ja puolustusvoimien virkakoiria.

14 POHDINTA

Päätin opinnäytetyön aiheen ollessani määräaikaisena opettajana poliisikoiralaitoksella. Hieman yllätykseksi Riku Ahonen oli tehnyt aiheesta opinnäytetyön Poliisiammattikorkeakoulussa vuonna 2017. Mietin tässä vaiheessa, olisiko syytä opinnäytetyö tehdä enemmän poliisikoiran suojelukoulutuksen myöhemmästä vaiheesta. Luettuani Ahosen työn päätin tehdä kuitenkin työn osittain samasta aiheesta, kuitenkin hieman eri näkökulmasta. Työssä keskitytään aivan harjoitusavustajakoulutuksen alkuun hieman enemmän käytännön kannalta. Halusin opinnäytetyöhän lisäksi teoriaa koiran oppimisesta sekä ikäkausista, jolloin on erityyppisten harjoitusten aika. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö harjoitusavustajan peruskurssilaisen kannattaisi lukea myös Ahosen työtä.

Olen ollut koiranohjaajana vuodesta 2007 ja harjoitusavustaja/maalimestehtäviä olen tehnyt noin kymmenen vuotta. Tämän lisäksi toimin maalimiehenä urheilukoiratoiminnassa ja olen käynyt läpi Saksanpaimenkoiraliiton maalimieskoulutuksen. Tämä tausta auttoi minua työn tekemisessä. Lisäksi olen vuosien aikana saanut kontakteja eri maalimiehiin ja saanut oppia erilaisista tyyleistä kouluttaa koira suojeluun. Omat kokemukset sekä keskustelut toisten harjoitusavustajien ja maalimiesten kanssa auttoi minua aiheen rajaamisessa sekä kokoamaan produktiin olennaisimman tiedon aloittelevalle harjoitusavustajalle.

Tähän asti aiheesta olevat työt ja kirjallisuus on melko paljon teoriakeskeistä eikä käytännön esimerkkejä ole juuri ollut. Opettajani ollessani huomasin, että juuri tämä teorian yhdistäminen käytäntöön on hankalinta. Myös omat kokemukset maalimiehenä toimimisesta tuki tätä seikkaa. Tämä asia ohjasi vahvasti produktin tekemistä.

Harjoitusavustajana toimiminen tarvitsee paljon harjoitusta sekä peruskoulutusvaiheessa että myös sen jälkeen. Se on pitkälti käytännön tekemisen kautta opittava asia, jota teoria pohja tukee. Sitä myötä, kun taidot kehittyvät, voi teoriaa alkaa omaksumaan myös lisää. Rajasin aiheen kuitenkin aloituspakettiin, jotta sain pidettyä asiat ytimekkäinä ja selkeinä.

Harjoitusavustajatoiminta on toimintaa, johon jokaisella kehittyy oma tyyli. Tämän vuoksi produktissa olevat esimerkkivideot ovat minun tyylini tehdä harjoituksia. Harjoituksiin pätevät kuitenkin samat lainalaisuudet koiran oppimisesta ja siitä, mitä minkäkin tyyppiselle koiralle tulee vahvistaa harjoituksessa. Kaikkia elementtejä ja variaatioita ei pysty mitenkään kuvaamaan ja tämän vuoksi koitin pitää videot mahdollisimman lyhyenä ja pelkästään sen kyseisen aiheen kuvaavina.

Lähdeaineistona minulla oli sekä viettiteoriaan pohjautuvia teoksia, kuin eläinten käyttäytymiseen ja uudempaan tutkittuun tietoon pohjautuvia teoksia. Koitin yhdistellä näitä lähdeteoksia sekä suhtautua niihin riittävällä kriittisyydellä. Viettiteoriaan pohjautuvasta teoriasta sekä muusta

tutkitusta tiedosta esimerkiksi koiran tunteista löytyi yhtäläisyyksiä, mutta myös eroavaisuuksia. Kaikesta kriittisyydestä viettiteoriaan pohjautuvaa koulutusta kohtaan huolimatta halusin ottaa myös tämän produktiin mukaan, koska sen termistö on käytössä ainakin toistaiseksi yleisesti koirien koulutuksessa. Nykyaikaisemman tutkimukseen perustuvan tiedon ja viettiteoriaan pohjautuvan tiedon välillä on yhtäläisyyksiä, kuten aiemmin tässä kappaleessa kirjoitin. Viettiteoriaan pohjautuvassa teoriassa asioita on kuvattu vain paljon pelkistetympin. Tämä aiheuttaa sen, että kaikkea koiran käyttäytymiseen liittyviä seikkoja ei pysty selittämään pelkästään tähän teoriaan pohjaavalla tiedolla.

Loppujen lopuksi koirankoulutuksessa tarvitaan teoriaa, jotta ymmärtäisimme, miksi koira tekee mitään. Yhtä tärkeänä asiana pidän sitä, että me koiria kouluttavat ihmiset puhuisimme samaa kieltä ja ymmärtäisimme toisiamme. Tällöin voimme vaihtaa ajatuksia, kyseenalaistaa niitä ja kehittyä yhä paremmiksi koirankouluttajiksi.

Vuoden 2021 maaliskuussa Oikeutta eläimille järjestö teki sivustolleen ja sosiaaliseen mediaan jutun suojelukoirien väkivaltaisesta koulutuksesta (Oikeutta eläimille 21.2.2021). Myös Yle teki aiheesta omille sivuilleen jutun sekä lähetyksen Ajankohtaiseen kakkoseen viitaten Oikeutta eläimille -järjestön tekemään juttuun. (Yle A-Studio 24.2.2021, Yle uutiset 25.2.2021). Tässä jutussa on hyvin voimakkaasti mainittuna Saksanpaimenkoiraliitto. Tämän seurauksena Poliisihallitus on kieltänyt yhteistyön tekemisen toistaiseksi Saksanpaimenkoiraliiton kanssa. Näin ollen myöskään Poliisikoiralaitoksen harjoitusavustajien peruskurssin osioita, jotka oli alun perin tarkoitettu pidettäväksi Saksanpaimenkoiraliiton maalimieskoulutuksen yhteydessä, ei pidetä. Saksanpaimenkoiraliiton maalimieskoulutus on toistaiseksi keskeytetty. Tämä ei kuitenkaan vaikuta tämän työn teoriaosuuteen, koska julkisuudessa olleista ikävistä tapahtumista huolimatta mielestäni Saksanpaimenkoiraliiton maalimiesteoria on edelleen sovellettavissa yhtenä teoriana muiden teorioiden joukossa harjoitusavustajien peruskoulutukseen.

LÄHTEET

Rissanen, Jutta 2020: Persoonallisuus kehittyä jo kohdusta alkaen. Mannermaisten seisojien rotujärjestön Saksanseisojakerho ry:n jäsenlehti 2020:2 34-37

Saksanpaimenkoiraliitto (SPL) 2019: SPL Maalimiesteoria. Sisäinen lähde. Luettu 29.5.2020.

Raiser, Helmut 1984: Suojelukoira – Palveluskoiran kouluttaminen suojelutehtävään. Julkaisija Suomessa SPKL/Leopold Öllerin rahasto

Mujunen, Salme 2009: Saalisvietti koiraharrastuksessa. Koirataito SM. Jyväskylä.

Kähkönen, Mika 2020: Poliisikoiralaitos, voimankäytönkouluttaja. Haastattelu 18.6.2020.

Svetloff, Mika 2020: Poliisikoiralaitos, kouluttaja. Haastattelu 6.5.2020

Bailey, Gwen 2009: Näin koulutan koirani. Kustannusosakeyhtiö Otava

Kaimio, Tuire 2002: Pennun kasvatus. Kolmas painos WSOY

Bradshaw, John 2011: Koiruus. Tiede auttaa ymmärtämään koiraasi. Suomenkielenlaitos Gemm oy 2013

Pullainen, Erkki 2008: Koiran käyttäytyminen. Kirjastus Argo Tallinna

Telkänranta, Helena 2011: Millaista on olla Eläin 3. painos Bookwell Oy

Raiser, Helmut 2008: RSV2000 luento Ikaalinen luettu 1.8.2020

Poliisiammattikorkeakoulu, Poliisikoirat.

Luettavissa: https://www.polamk.fi/poliisikoirat_luettu_14.7.2020

Ahonen, Riku 2017: Maalimiesoppilaan teoriapaketti Poliisiammattikorkeakoulu opinnäytetyö
Tampere 2017

Hirsjärvi, Sirkka. Remes, Pirkko. Sajavaara, Paula 2001: Tutki ja Kirjoita. Kustannusosakeyhtiö
Tammi Helsinki

Oikeutta eläimille 21.2.2021

Tillaeus Juulia, 25.2.2021: Yle Uutiset

Yle, 24.2.2021: A-Studio